

ZIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS

MÁJ • KVĚTEN • MAJ ČÍSLO 5/1976

ROČNÍK 19 cena 1 zł

BUĎ PRÁCI ČEST!

Co věků v propast věčnosti se svezlo,
v nichž s násilím se družil klam a blud,
by urvaly a střehly světa žezlo
pro vlastní rozkoše a bližních trud,
kdy slunila se v nádheře a moci

jen zpupná pěst,
až posléz žalnou rozlehlo se nocí:
Buď práci čest!

Co pozůstalo z dějů slávy liché?
Jen cár a plíseň krví psaných blán.
Však ejhle, odkaz práce věků tiché:
tu smavá zeleň luk, tam žírný lán,
zde vesnič roj a plodných štěpů krásá,
ruch čilých měst
a stavby velebné, jichž témě hlásá:
Buď práci čest!

Ó krásné heslo, velebné a svaté,
jež střasá z šíjí rabské řetězy
a rozmetává duté modly zlaté
a nad zlobou a šalbou vítězi.
Zář jitro nového nad lidstvem vznítí
ta blahá zvěst,
až svorně celým světem bude znít:
Buď práci čest!

Čest práci každé, která dobro plodí,
nechť mává kladivem neb řídí pluh,
ať prachem, blátem lopotně se brodí
či pérem vzletným ať ji koná duch,
když vodítkem jí nejsou sobců chtíče
ni zíštná lešt —
té práci péra, pilníku a rýče —
buď stejná čest!

Čas lepší smaže mnohé heslo plané,
jímž nyní září lidstva prapory,
mír v hádku zásad, věr a stavů skane
i plemen ztichnou hlučné rozpory,
fanfáry mocných, uhnětených skřeky
i zbraní chrest —
však znít bude všechny příští věky:
Buď práci čest!

Vy ruce pracující v horké píli,
nechť jinému z ní vzchází plod a květ,
k vám jistě váha vítězství se schýlí,
vám patří budoucnost, vás bude svět.
Nechť dosud, bratří, s trním blín se vine
kol vašich cest,
jen chutě kupředu — tam vavřín kyne:
Buď práci čest!

SVATOPLUK ČECH
(1846 — 1908)

V celom Poľsku sa v závodoch konajú stretnutia s najlepšími majstrami. Prvej porady v hute Warszawa, za účasti 300 najlepších majstrov zo závodov hlavného mesta a Varšavského vojvodstva, sa zúčastnil prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek. Foto: CAF

Foto: CAF

Poľsko-západonemecka dohoda z októbra 1975 nadobudla formálno-právny charakter a vstúpila v platnosť. Táto dohoda znamená významný prínos pre rozvoj vzájomných vzťahov a upevnenie mieru v Európe. V apríli navštívil NSR minister zahraničných vecí PLR Stefan Olszowski (na snímke zľava s ministrom zahr. vecí NSR Hansom Dietrichom Genscherom). Jedným z výsledkov jeho rozhovorov s poprednými politikmi vládnej koalície v NSR bude návšteva v Bonne vedúceho predstaviteľa poľského národa Edwarda Giereka. Podľa svetovej verejnej mienky ohľásená návšteva je výrazným prejavom zmierňovacích tendencií, súhlasných s rozhnutiami Konferencie o európskej bezpečnosti a spolupráci.

ZJAZD KSS

Koncom marca tohto roku sa v Bratislave konal zjazd Komunistickej strany Slovenskej, ktorý prerokoval správu ÚV KSS o plnom líniu XIV. zjazdu KSC, uznesení zjazdu KSS a o ďalších úlohach strany na Slovensku. Za prvého tajomníka ÚV KSS opäť zvolili súdr. Jozefa Lenárta.

Zo správy ÚV KSS vyplýva, že v uplynulej päťročnici spoločenský produkt vzrástol

na Slovensku zhruba o 41%, z celoštátneho prírastku v priemyselnej výrobe sa na Slovensku realizovalo vyše 34%, hrubej poľnohospodárskej produkcie 37,5% a stavebnej výrobe 37%. Dominujúcim priemyselným odvetvím sa na Slovensku stávajú strojárenstvo a chémia.

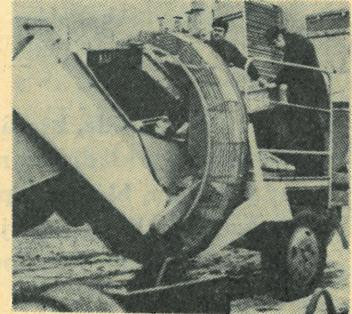
V rokoch štvrtej päťročnice boli na Slovensku investované

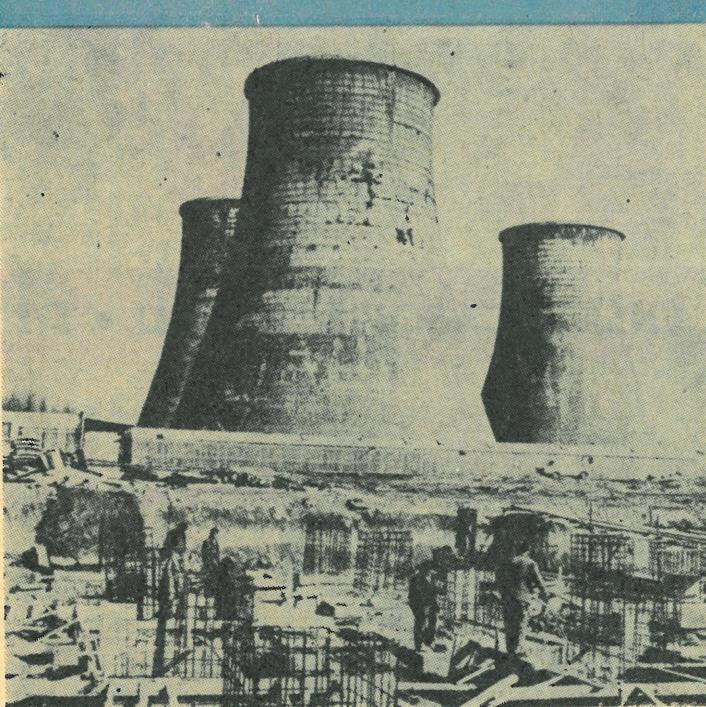
Na snímke člen predsedníctva ÚV KSC a prvý tajomník ÚV KSS Jozef Lenárt.

Foto: ČTK

prostriedky vo výške 125,9 miliard korún, v piatej päťročnici 181,5 miliard a v siedstej päťročnici, teda v rokoch 1976–1980 to bude až 252,5 miliard korún. Dynamicky ekonomický rozvoj Slovenska sa prejavil v raste príjmov obyvateľstva a v upevňovaní ich sociálnych istôt.

DEVNIE, BULHARSKO. Stavba elektriteplárne v chemickom kombináte, ktorý vzniká v spolupráci s SSSR, NDR, ČSSR a Maďarskom. Kombinát již vyrábí dusíkatú hnojivu a kalcinovanou sodu. Snimek CAF — Zbraneckie.

BOMBY V LONDÝNE

300 výbušných náloží explodovalo v Anglicku v posledných štyroch rokoch, hľavne v Londýne. Podložili ich na rôznych verejných miestach extremiti z Ulsteru. Zahynulo vyše 60 najčastejšie náhodných chodcov a 1000 osôb bolo zranených. Keďže terorizmus sa zosilňoval, parlament schválil zákon, podľa ktorého dokonec za sympatie k IRA hrozí väzenie. Briti reagujú na teror spravidla svojskou tvrdohlavlosťou. Avšak pre každý prípad napriektoré hotely barikádujú svoje prízemné miestnosti vrcami s pieskom, kontrolujú batožinu nových hosťov, stráži sa aj budovy ministerstiev. V novinách sú stále početnejšie inzeráty „strážcov do prenájmu“, najčastejšie bývalých vojakov z dávnych elitných jednotiek, ktoré strážili záujmy impéria v Adene, na Borneu či na Cypru.

JEDEN ZE STROJU, ktoré nejvýše potrebuje poľské zemědělství: bramborový kombajn. Naše země patrí mezi největší producenty brambor na světě. Kombajn se nazývá ANNA a vyrábí ho Agromet v Strzelcích Opolských. Letos jich vyrobí 2 600 ks, v příštím roce, po rozšíření závodu, jich bude dvakrát tolik.

SARAH CHURCHILLOVÁ, jedna desaťiletá dcera Winstona Churchilla, vystupuje v muzikálu „Chlapec, ktorý čaroval“, podľa pohádky, ktorou sama napsala. Rudovláška Sarah pred 40 rokmi uprchla z domu, aby si mohla vzít amerického komika; vedla dost bouřlivý život, protože po otci zdědila prudkou a výstrelnú povahu a také — náchylnosť k pití.

CAF — UPI

V apríli — mesiaci národnéj pamäti a v máji pri príležitosti Dňa víťazstva spomíname tých, ktorí položili životy za našu a vašu slobodu. Na snímke jeden z najväčších vojenských cintorínov v Dukle, na ktorom sú pochovaní poľskí, sovietski a československí vojáci. O cintoríne sa starajú harceri z gminnej školy v Dukle.

Dva tituly — majstrov sveta a Európy — vybojovali československí hokejisti na tohoročnom šampionáte v Katowiciach. Druhé miesto obsadilo družstvo ZSSR a tretie Švédsko. Poľskí hokejisti naprieč mimoriadne obetavaj hre skončili na siedmom mieste a spolu s NDR spadli do skupiny B. Na snímke: noví majstri sveta v plnej zostave.

Foto: CAF

MLADÝM NA UVÁŽENIE

V dňoch 28.—30. apríla t.r. konal sa vo Varšave Kongres poľskej mládeže, na ktorom došlo k zjednoteniu ZSM (ZMS), ZSVM (ZSMW) a SZVM (SZMW) do jednotného Zväzu socialistickej poľskej mládeže. Kongres zhodnotil bohaté výsledky dosiahnuté poľskou mládežou, najmä v poslednom období, a vyzval mladé pokolenie k zvyšovaniu aktivity na každom úseku svojej pôsobnosti v prospech rozvoja socialistického Poľska.

Pri tejto príležitosti venujeme pári slov o rozvíjaní aktivity našej krajskej mládeži, ktorej mnohí členovia nielenž pôsobia v mládežnických organizáciach a v krajskom kultúrnom hnutí, ale sa vyznamenávajú aj vo svojom povolani, v poľnohospodárstve, priemyselných závodoch a na iných úseku práce.

K najdôležitejším úloham, aké kládie pred mladým pokolením uznesenie VII. zjazdu strany a aké načrtol aprílový Kongres poľskej mládeže, patrí nepochybné aktívna účasť v realizácii programu výstavby rozvinutej socialistickej spoločnosti a pozdvihnutie na vyššiu úroveň kvality práce. Je to totiž podmienka rýchlejšieho dosiahnutia vytýčeného cieľa, akým je vybudovanie silnejšieho, modernéjšieho a bohatšieho Poľska, krajiny Ludi vzdelaných, s vyššou úrovňou života, kultúry, vedy a techniky.

Mladé pokolenie, ktoré tvorí skoro tretinu celého obyvateľstva a je dôležitou zložkou v spoločenskej a politickej štruktúre našej spoločnosti, má teda široké pole pôsobnosti, ako čo najužitočnejšie využiť pre krajiny, oblasť či obec svoje vedomosti a uplatniť v praktickej činnosti svoj elán, iniciatívu a angažovanosť. Prítom svoje úsilie a aktivitu malo by usmerniť na najdôležitejšie a najťažšie úlohy dneška a celej päťročnice. Hovoriac najvhodnejšie, prirodzená mlademu pokoleniu snaha po novom mala by sa teda prejavíť v sade tam, kde prebieha boj o pokrok a modernosť, vo formovaní socialistického vedomia a medziľudských vzťahov, socialistického štýlu života a kultúry.

Nevyhnutnou podmienkou úspešnej realizácie týchto úloh je však účasť celej mládeže, na každom pôsobisku a pracovisku. Teda mladých robotníkov vykonávajúcich svoju prácu na kvalitatívne najvyššej úrovni, dobre hospodáriacich rolníkov, mladých inžinierov a technikov navrhujúcich nové, moderné spôsoby riešenia dnešných a perspektívnych problémov, mladých umelcov prinášajúcich trvalé hodnoty do pokladnice národnnej kultúry, ako aj žiakov či študentov dosahujúcich dobré výsledky v učení. Prakticky každý mladý človek môže a mal by prispeť do celonárodného diela pozdvihnutia kvality života kvalitnejšou prácou. Treba pritom poznamenať, že dnes už niet miesta na priemernosť, lebo rýchly pochod vpred a udržiavanie kroku s inými rozvinutými krajinami môže sa uskutočňovať iba pomocou Ludi, ktorí tvorivo pracujú a perfektne si plnia svoje povinnosti, ktorí kladú sebe a iným najvyššie požiadavky.

Značná časť našej krajskej mládeže, najmä na Spiši a Orave, pracuje v poľnohospodárstve. Je to závažný a zodpovedný pracovný úsek a mimoriadne dôležitá oblasť národného hospodárstva, ktorej rýchlemu rozvoju prikladá strana a vláda obrovský význam. Vecou ambícii mladých roľníkov,

XV. ZJAZD KSČ

VYTÝČIL BUDÚCOST ČESKOSLOVENSKA

Záber z rokovania XV. zjazdu KSČ, v popredí generálny tajomník ÚV KSČ Gustáv Husák.

V Prahe za účasti 1 215 delegátov s rozhodujúcim hlasom rokoval v dňoch 12.—16. apríla t.r. XV. zjazd Komunistickej strany Československa, ktorý zhodnotil výsledky dosiahnuté v činnosti strany a vývoji ČSSR v uplynulých piatich rokoch, vypracoval a schválil politickú líniu strany na nasledujúce obdobie, prijal program hospodársko-sociálneho rozvoja ČSSR na roky 1976—1980 a zvolil nové vedenie KSČ. Za generálneho tajomníka ÚV KSČ zjazd zvolil opäť Gustáva Husáka, prezidenta ČSSR.

XV. zjazdu KSČ, ktorý sa stal manifestáciou proletárskeho a socialistického internacionalizmu, zúčastnilo sa 86 delegácií komunistických a robotníckych strán, demokratických a pokrokových strán a národnoslobodzovacích hnutí.

Delegáciou Poľskej zjednotenej robotníckej strany viedol prvý tajomník UV Edward Gierek, ktorý vo svojom pozdravnom prejave prijatom zjazdovými delegátmi búrlivým potleskom o.i. povedal:

Naše národy spájajú pevné a trvalé vzázky. Stáročia spoločných osudov vyústili pred 30. rokmi v nezlovné spojenectvo a všeobecnú priateľskú spoluprácu. Uskutočnilo sa to vďaka našim marxistico-leninským stranám, ktoré priviedli národy Poľska a Československa na cestu socialistickej výstavby. Dnes môžeme s hlbockým uspokojením vyhlásiť, že na základe spoločných triednych a národných záujmov, na základe socialismu vyrástla jednota našich názorov a politiky, rozvíjajú sa bratské styky priateľstva a spolupráce.

Spolu s vami preciufujeme hrdosť na úspechy v socialistickej výstavbe, nad všeobecným a rýchlym spoločensko-hospodárskym rozvojom vašej krajiny, na rast životnej úrovne pracujúcich, na upevňovanie Komunistickej strany Československa a jej vedúcej úlohy. S uznaním oceňujeme príspevok, ktorý ČSSR prináša k upevňovaniu spoločenstva socialistických štátov, k uskutočňovaniu jeho jednotnej, dôslednej mierovej politiky v Európe a vo svete.

S hlbockým uspokojením konštatujeme priaznivý rozvoj stíkov medzi našimi krajinami, ktorého výrazom bola návštěva československej straneckej a vládnej delegácie v Poľsku v roku 1974, keď sme podpisali deklaráciu o upevnení priateľstva a prehlbení spolupráce. Robíme a budeme robiť všetko, aby sme túto spoluprácu ďalej všeobecne rozvíjali. Existujú na to veľké možnosti na poli hospodárstva, vedy a techniky, kultúry a turistiky.

Vrele podporujeme mierové iniciatívy Sovietskeho zväzu, nastoované neúnavným predstaviteľom uvoľnenia napäťia súdruhom Leonidom Brežnevom. Spoločne s bratskými socialistickými štátmi, spoločne so svetovými silami pokroku, demokracie a mieru budeme sa ďalej aktívne usilovať o plné uskutočnenie týchto iniciatív. V závere svojho prejavu Edward Gierek želal plnú realizáciu uznesení XV. zjazdu KSČ.

XV. zjazd KSČ konštatoval, že výsledky dosiahnuté v uplynulých rokoch boli jedné z najúspešnejších v triadsafročnej výstavbe Československa. Základné úlohy vytýčené XIV. zjazdom boli splnené a v mnohých oblastiach prekročené. Československé hospodárstvo sa rozvíjalo dynamicky a v širšom meradle sa zapojilo do procesu medzinárodnej socialistickej ekonomickej integrácie. Ekonomický potenciál ČSSR vzrástol zhruba o tretinu a bol dosiahnutý rozhodujúci pokrok vo výrovaní ekonomickej úrovne jednotlivých oblastí i v živote obyvateľov oboch národných republík.

Dosiahnuté výsledky umožnili vzrast spotreby potravín na jedného obyvateľa o 23 percent, a spoločenská spotreba obyvateľov vzrástla až o 33 percent. Zachovaná bola stabilita maloobchodných cien pri priemernom vzreste nominálnych i reálnych príjmov obyvateľstva o 29 percent. Príjmy drúzstevných rolníkov sa vyravnali v podstate úrovni čistých miezd pracovníkov ostatných odvetví národného hospodárstva. Do novopostavených bytov sa nasťahovalo zhruba dva milióny občanov. Im-

pozantné sú zároveň úspechy dosiahnuté v oblasti vedy a kultúry, rozvoji zdravotníckych služieb a najmä starostlivosti o rodinu s deťmi, o mladých ľudí a zabezpečenie pokojnej staroby pre všetkých.

Úspešná bilancia sa stala základom pre vytýčenie XV. zjazdom KSČ nových, ešte náročnejších úloh pre šiestu päťročnicu v Československu. Ich základným cieľom, — povedal v zjazdovej správe G. Husák, — je zabezpečiť v súlade s prehlbovaním socialistického spôsobu života uspokojuvanie rastúcich hmotných a duchovných potrieb obyvateľstva a ďalšie upevňovanie jeho životných sociálnych istôt na základe vysokej efektívnosti spoločenskej výroby a kvality každej práce.

Jednomyselné schválený program má dlhodobý, perspektívny charakter, hoci základné úlohy a ciele hospodárskeho a sociálneho rozvoja sú určené na obdobie 1976—1980. Tento program je výsledkom rozsiahlej práce stranických, štátnych a hospodárskych orgánov a v širokej predjazdovej diskusii získal plnú podporu československej verejnosti. V najstručnejšom preklade na reč čísel znamená zvýšenie za päť rokov národného dôchodku o 27 až 29 percent; zvýšenie priemyselnej výroby o 32 až 34 percent, pričom vývoz priemyselných výrobkov má stúpnut takmer o polovicu, dodávky do trhových fondov približne o štvrtinu a dodávky strojov a zariadení pre investíciu výstavbu takmer o päťtinu. Rozhodujúcim odvetvím je tu rozvoj strojárstva, ktorého výroba má sa zvýšiť o 48 až 51 percent, z toho na Slovensku asi o 40 percent. Rast národného dôchodku sa má dosiahnuť výrazným pozdvihnutím vedecko-technickej úrovne ekonomiky a zvýšením o 90 percent spoločenskej produktivity práce.

Uznesenia XV. zjazdu zdôrazňujú významnú úlohu poľnohospodárstva, ktoré v uplynulom päťročí zaznamenalo nesporné úspechy a stalo sa významným faktorom v československej ekonomike. V novom päťročnom období

poľnohospodárská produkcia má sa zvýšiť o 14 — 15 percent, z toho rastlinná o 16 — 17 percent. To znamená rast priemerného hektároveho výnosu z 38 q v 1974 do 41 — 42 q pri konci šiestej päťročnice. V živočíšnej výrobe sa počítia so zvýšením produkcie takmer o 13 percent, aby spotreba bola krytá vlastnou výrobou. Na prvom mieste ide o ďalší rozvoj chovu hovädzieho dobytku.

Investičná výstavba v šiestej päťročici má priniesť 640 000 bytov, pričom veľký dôraz sa kladie na komplexnosť budovaných sídlisk. Pri politike stabilizácie maloobchodných cien program vytýčený XV. zjazdom počíta s tým, že reálne príjmy obyvateľstva vzrástú do roku 1980 až 23 až 25 percent. Takýto rast kupnej sily obyvateľstva kladie zvýšené nároky na vnútorný trh a platené služby. Preto rast maloobchodného obratu potravinami má sa zvýšiť o 20 percent a priemyselnými tovarami zvýšené kvality a rozmanitosť približne o 30 percent. Program zároveň určuje významné opatrenia na ďalší materiálny rozvoj školstva, kultúry, zdravotníctva a telesnej výchovy.

Jednou z charakteristických črt rozvoja národného hospodárstva v ČSSR v šiestej päťročici bude ešte intenzívnejšie zapojenie do medzinárodnej deťaťe práce. Zintenzívni sa podiel Československa na rozširovaní a prehlbovaní socialistickej ekonomickej integrácie krajín RVHP. Výsledkom bude aj ďalší rýchly rast československého zahraničného obchodu, ktorého obrat sa zvýší o 35 až 37 percent, pritom smernice zdôrazňujú zabezpečenie významného predstihu vývozu pred dovozom.

Ovzdušie vysokej politickej aktivity celej spoločnosti je zárukou, — ako to zdôraznil Gustáv Husák v záverečnom prejave, — že program strany sa stanie programom všetkých pracujúcich, ktorí pod vedením Komunistickej strany Československa vynaložia všetky svoje sily na jeho splnenie.

ADAM CHALUPEC

Krajanka Mária Pojedincová z Lapšanky, v rozhovore s dopisovateľom Života Františkom Pacigom z Krempech

Foto: J. Paciga

a nielen ich, malo by sa teda stáť zvyšovanie poľnohospodárskej produkcie, pozvihovanie poľnohospodárskej kultúry. Hodno preto premyslieť a pouvažovať o tom, čo robiť, aby z hektára dosiahnuť nie 26 ale trebars 36 metrákov jačmeňa, ako zvýšiť chov a kontraktovať napr. nie tri ale päť býčkov či ošípaných. Mimoriadne dôležitou vecou je otázka odhaľovania rezerv v poľnohospodárstve a ich náleziteľné využitie. Je ich nepochybne dosť a tkvejú hoci aj v intenzifikácii hnojenia, mechanizácií gazonovstiev, v náležitom využívaní každého kúsku pôdy, v zavádzaní moderných metód hospodárenia atď. Avšak prieplustou do ozajstnej modernosti v poľnohospodárstve sú vysoké kvalifikácie. S tým sa spája nutnosť neustáleho zvyšovania odborných vedomostí, lebo len tie zaručujú pokrok. A pokrok to sú lepsié pracovné efekty, ktoré v konečnom výsledku prinášajú vždy dvojnásobný úžitok: viac pre seba a teda aj viac pre krajinu.

Hovoriac o zvyšovaní aktivity a kvality práce nemožno opomenúť ani pôsobnosť krajanskej mládeže v radoch Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Väčšina učinkuje vo folklórnych súboroch, ochotníckych divadelných krúžkoch či ľudových ka-

JÁN ŠPERNOGA

Vážená redakcia! Posielam Vám pribeh spred vyše 50 rokov o dolnozubrnickom rodáko-vi Matúšovi, ktorý som opísal na základe rozprávania starsích krajanov, ako aj vlastných zážitkov, keďže hrdinu tohto príbehu som osobne poznal. Chcel by som, aby ste to uverejnili v Živote. Dúfam, že mnohým starším krajanom, ktorí sa na Matúša iste pamäťajú, pripomenie obdobia ich mladých rokov, zase mládeži ukáže jeden z mnohých fažkých životných osudov mladých ľudí, tak veľmi typických na Orave na začiatku 20. storočia.

Ján Kovalík

Matúš bol chudobný chlapec z Dolnej Zubrice. Syn biedného želiara, akých kedysi veľa bývalo nielen v tejto dedinke, ale na celej Orave. Tých zopár úžučkých roličiek nastačilo obžívť početnú rodinu, v ktorej niekoľko detských hrdiel každý deň chleba pýtal. Preto sotva Matúš trochu odrásol, musel ísť slúžiť k bohatším gazdom. Pásal kravy. Dostal za to dve koše, krpece a dvoje nohavice z hru-bého konopného plátna. No a stravu, čo si najviac cenil. Nebolo to sice pre psychové jedlo, ale aspoň nehladoval.

Takto prešlo päť rokov. Keď už bol trochu starší, išiel slúžiť za kočišia do nedalekého Bobrova. Kedysi to bola známa plátennícka dedinka, v ktorej značná časť obyvateľov sa zaoberala výrobou buď obchodovaním plátom. Aj nový Matúšov pán bol plátenník, obchodoval plátom. Keďže Matúš bol pracovitý a šikovný, kupec si ho veľmi obľúbil. Choval sa k nemu vďudne, ba sem-tam mu dal dodatočne aj nejaký halier. Lenže kupec bol so svojim plátom väčšinou na cestách a domov sa vracal sotva štyrikrát do roka. Zakaždým keď odišiel, začalo sa Matúšovi vodiť zle-nedobre. Musel drieť od svitu do mrku, — na poli, v hore, v maštali, ba po večeroch ho pan plátenník nútilla aj riad i dlážky umývať, lebo služku prepustila. Aj strava sa mu zhorsila a musel spávať v maštali.

Matúš bol dômyselný chlapec, preto čoskoro prišiel na to, prečo paní s ním tak prísne zaobchádzala. Všeličo videl a počul, no zachoval to pre seba. Až raz, asi po dvoch rokoch služby, keď sa obchodník vrátil práve z cest, vyrozprával mu Matúš všetko o svojom smutnom osude a o jeho manželke, čo len vedel. Keď sa plátenník dozvedel o výčinoch svojej polovičky, strašne sa nahneval a dal jej takú priučku, že ho na kolenach prosila o zlúčenie. Istý čas sa Matúšovi opäť vodilo dobré, ale keď pán odišiel za obchodom, jeho manželka začala s ktišom zaobchádzat ešte surovšie, že začal pomyslať na odchod zo služby.

Jedného dňa paní plátenníčka rozkázala Matúšovi namastíť všetky vozy. Matúš, ktorý predošly deň vozy namastil, pokúšal sa vysvetliť, že to už urobil, ale všetko nadarmo. Pustil sa teda do roboty. Ako tak mastí zbadal, že jeho paní sa potajomky vykraďa z domu a cez záhradu smeruje rovno do krémky.

— Počkaj, ty stará hriešnica! — zahndral Matúš popod nos, — však ja ti ešte ukážem! Schytíl prázdnu masteniku a pobil sa do krémky. Cestou ho zastavila suseda, taktiež plátenníčka, či by vraj nešiel k nej za kočišia, lebo jej sluha narukoval. Keď mu ešte povedala, že nebude musieť robíť za služku a na dôvažok dostane väčší plat, Matúš jej ochotne prisľúbil prísť hneď večer. Dostal ešte zlatku, aby si vraj vypil, a pohol sa do krémky.

Vošiel dnu a hneď zbadal svoju paniu, ako sedí pri stole so svojim milencom. Videl ho práve dnes včasráno, keď kŕmil statok, ako sa snážil nebadane vytratiť z domu. Matúš sa zastavil pri šenkovi. Kým čakal, až mu naplnia masteniku, s pohľdливým úsmievom pozoroval párik pri stole. Nič si nerobil z toho, že si ostatný z neho uťahuje. Pokojne stál dalej. Paní plátenníčka pristihnutá s milencom najprv zbledla a o chvíľu očervenela od zlosti. Nakoniec nevydržala a vrhla sa naňho a pásťami.

— Ty trhán! Čo tu hľadáš — kričala. — Marš do roboty! A neopováž sa mi ukázať na oči!

Matúš sa šikovne oháňal masteníkom a nedovolil rozsúrennej žene, ktorá ho zasypala nadávkami, priblížiť sa k sebe. Povzbudený veselým smiehom

okolosediacich, ktorí mu zjavne nadŕžali, vzdorne zakričal:

— Len nie tak zhurta, milostivá, ešte si šaty zašpinite. Nič mi po službe u vás, našiel som si lepšiu. Ale s vami som ešte neskončil. Počkám si na vášho manžela a všetko mu rozpoznam. Dva dni mi na to nestačia. Nech sa dozvie, pre koho sa mu žena tak strojí, koho v noci prijima. Však on vás naučí móresu!

Až teraz si paní povšimla, že pred ňou už nestojí pokorný sluha, ale vzpriamený, nebojacný mládenec. Zvrátila sa a bez slova odišla. O chvíľu sa pohral aj Matúš.

Ledva prešiel pári krokov, dobehol ho spoločník panej, ktorý po celý tento čas sedel pri stole ako na trňoch, a požiadal Matúša, aby sa vrátil a odvola svoje tvrdenie, že ho videl doma vykraďať sa z nočnej návštevy. Matúš zaváhal, ale keď dotyčný doložil silný argument — stovku, vrátil sa do krémky a prehlásil, že si nočného návštevníka splietol s niekym iným.

Na svoj prísluš z nezabudol. Keď sa obchodník o mesiac vrátil, všetko mu rozpozadal. Ten si už so ženou poriadne zatočil. Odvtedy sa vraj na žiadneho chlapa ani nepozrela.

Na novom mieste, — lebo hneď z krémky odišiel Matúš do novej služby, — sa mu vodilo oveľa lepšie. Už nemusel toľko drieť. Pochávalo sa aj zárobok a bývanie. Tako prešlo polroka mesiaca, keď zrazu vypukla prvá svetová vojna. Do Bobrova prišli povolávacie listky a všetci — mladší i starší, museli rukovať na vojnu. Matúš povolávací listok nedostal, lebo ten prišiel do Dolnej Zubrice, odkiaľ pochádzal, a tam nikto neprezradil, kde Matúš slúži. Nič to však nepomohlo. Raz ho lapila žandárska hliadka, akých sa vtedy hodne vláčilo po celej Orave, a odviedla pešo do Dolného Kubína.

Matúš sa v živote dosť napočúval o hrôzach vojny. Teraz, keď šiel pod bodákmi na veliteľstvo, mal o čom rozmyšľať. Pred očami sa mu zjavili ako živé obrazy všetkých ukrutností frontového života, neznesiteľných podmienok prostých vojakov — ako to počul z rozprávania starsích. A nebol mu veru do smiechu. Cesta im ubiehala pomaly, lebo žandársky konvoj sa musel zastaviť v každej krémke. Kým sa žandári potužovali, Matúš stál o hlate a smäde sputnaný vonku. Ako im ubúdalo cesty, Matúš bol čoraz viac ukonaný, ledva vláčil nohy za sebou. Keď si chcel oddýchnuť, náhlili ho kopancami a nadávkami. Nič nerozumel, lebo žandári rozprávali maďarsky. Najčastejšie sa opakovalo slovo dezerter, čo chápal ako rozkaz, že má ísť dalej. A tak šiel so zatisnutými perami a pevným odhodlaním, že sa radšej zabije, ako by mal slúžiť za cisára pána.

Do Kubína dorazili podvečer. Matúš sa zavrel do pivnice, kde od únavy okamžite zaspal. Nevedno, ako dlho spal, len ho zrazu zobudili kopance do chrba. Vyskočil na nohy a vo dverách zočil akéhosi chlapa, ktorý kladol na zem plechový hrniec.

— Tu máš zrádro, — povedal.

Matúš, ktorý mal dobre podrezaný jazyk, pohotovo odpovedal:

— Pomýli si si cestu, tu nie je maštál. U nás ludia jedávajú a nie žerú.

— Laťa ho, panák! Však my ti výbijeme panstvo z hlavy, — povedal chlap a zavrel dvere.

Vyhľadený Matúš narýchlo vpráhal do seba obsah hrneca a uložil sa k spánku. Ráno, ešte sa dobre nezobudil, prišli do cely s raňajkami dvaja vojaci, ktorí — keď sa Matúš najedol — odviedli ho na výsluch.

V kancelárii už čakali naňho dvaja dôstojníci. Jeden vstal a hovoril:

— Tudot magyarul? O chvíľu zase:

— Tudot magyarul?

Matúš nerozumel, a iba sa mu zdalo, že hovoria o akomsi maďarskom dome. Preto ďalej mlčal. Nakoniec druhý dôstojník sa ho lámanou slovenčinou spýtal, prečo sa nedostavil na povolávací listok. Matúš odveitil, že listok nedostal a že ho nasilu dovliekl žandári, ktorí sú sprostí ako hen tento pán, čo ani poriadne slovensky nevie. Mal predsa povedať „tu je dom Maďarov“ a nie „tudom maďarul“....

Potom padali ďalšie otázky na ktoré Matúš pohotovo odpovedal. Keď

MATÚŠ ZO ZUBRICE

sa ho spýtali, kedy sa narodil, uviedol nie len presný dátum ale aj hodinu — šiestu ráno. Potom vysvetlił, že vraj keď sa narodil, uložili ho na pec a on vtedy počul biť hodiny. Práve odboľo šesť. Dôstojník bol presvedčený, že si Matúš z neho uťahuje, preto mu nazloste povedal, že ho ráno pošlú do Prešporka (ako sa kedysi nazývala Bratislava), kde mu v trestrom pluku vybíjú sprostosti z hlavy.

Na druhý deň, so zviazanými rukami nastupoval Matúš do vlaku v sprievode dvoch ozbrojených vojakov. Ti sa hneď uvelebili na sedadlach a Matúša nechal stáť medzi sebou. Matúš stál a díval sa cez oblok na miznúce kamenisté polia, hory i lesy, mohutný Váh, lúčiac sa v duchu so svojou domovinou. Schytíl ho taký žiaľ, že sa trpko rozplakal. Spolucestujúci sa ho súcitne začali vypytovať za čím žiali a prečo je sputnaný. Keď im všetko vyrozprával začali ho potešovať a náklali ho chlebom a syrom. No so zviazanými rukami ješ nemohol. Preto všetci začali na vojakov nahlás pokrikovať, aby Matúša uvoľnili. Ba začali im aj pásťami hrozit, že na koniec vystraení strážcovia putá rozviazali. Takto došlo do Bratislavu.

V Bratislave sa Matúš opäť dostal za mrežu. Sedel s podobnými, ako on chlapmi, nadávajúcimi na cisára. Ráno ho dozorná služba odviedla na výsluch, kde sa ho službu konajúci dôstojník spýtał, či by nechcel ísť bojovať za cisára. Matúš sa robil, že nevie o čo ide a spýtal sa, čo je to vraj za jedlo, za ktoré má bojovať. Za odpoveď dostal takú faeku, že sa mu v očiach zatmilo. Nato ho odvliekli do kasárni, kde ho vystríhali, vykúpali a obliekli do vojenskej uniformy. Zaradili ho do družiny a začali hneď učiť execíru.

Keď dalej až sa v rieke úplne ponoril. Ledva ho potom vytiahli živého. Teraz už väčne začali overovať jeho „bláznovstvo“. Napísali aj do Bobrova, kde Matúš slúžil, či sa aj tam choval ako blázón. Pani plátenníkova, ktorej zlosť na Matúša ešte neprešla, ochotne túto miešku potvrdila, a tak mu nevedomky preukázala veľkú službu.

Matúša uznali za blázna a tak ho odoslali domov. Z Trstenej ho opäť dvaja žandári „cupasovali“ do Dolnej Zubrice. Cestou sa zastavili v jabloneské krémke U Šenkľa, aby sa posílnili. Kým sa žandári potužovali, Matúš sa rozbehol späť, smerom na Chyžné. Medzitým do krémky vstúpil na pohárik akýsi furman, ktorý v reči utrúsil, že na ceste stretol neznámeho. Žandárom nebolo viac treba. Schytili milého furmana a poňho naháňal Matúša. O hodinu ho dobehli Pod sosnami a potom už bez opletiek dovedli do Zubrice, kde ho zverili pod opateru richtárovi.

V Zubrici sa však Matúš naďalej choval čudne. Stál sa samotárom. S nikým sa nerozprával, nikoho nezdražoval a ani na pozdrav neodpovedal — akoby bol nemý. A iba občas, keď pri ním nikoho nebolo, zjavil sa mu na tvári sibásky úsmieb. Ale len nakrátko, a zase spochmurnel. Ludia si začali čoraz hlasnejšie šepkať, že Matúš na vojenčine celkom ohľopol.

Odvtedy veľa vody pretieklo dolu Oravou. Písal sa rok 1919, keď sa odrazu Matúšovi rozviazal jazyk. Jedno nedeľné predpoludnie sa naraz zjavil v centre Zubrice s rozjarenou tvárou, — pekne oblečený, oholený a vystrihaný, — a ako prvý radostne oznamoval, že nastala sloboda a cisára pána čerti

Počas výcvikového obdobia zažil Matúš v kasárnach veľa prihod — smutných, ale aj veselých. Neraz sa dostal do kasárenskej basy, lebo v jeho konaní vždy prevažoval pocit spravodlivosti. Získal si chýr strašného nemotoru, ktorý nevie napočítať do troch, — to bol jeho svojzrážky protest proti službe v cisárskom vojsku. Raz sa mu pokazila baganča, preto ju odnesol k vojenskému šturovi do opravy. Keď však ráno ešte nebola opravená, Matúš nastúpil na execíru s bosou nohou. Aby nikto nič nesporozoval, začierňal si nohu krémom a poriadne vyleštil. Frajter vedúci výcvik nič nezbadal, ale akýsi kapitán stojaci obdalej ho videl a dal si Matúša predvolať.

Na otázku prečo má bosú nohu, odpovedal:

— Poslušne hľásim, že mi šuster neopravil pokazenú baganču. Aby však Rudia nepovedali, že máme žobrácke vojsko, čo mašíruje v jednej baganči, dal som si nohu vybcovať.

Kapitán predvolal šuštra a za trest mu uložil umýť Matúšovi nohu a ísť samému na execíru.

Matúš sa ďalej robil bláznom, ale aj tak musel cvičiť. Keď dostali kvery a učeli sa šturmovať, Matúš tak zaútočil bajonetom na frajtra, že mu od strachu vlasys dupkom vstali. Samozrejme, trest ho nemini. Zase inokedy, keď sa pri Dunaju učili pochodovať, Matúš opäť vyviedol kúsok. Na komando: Marš! Ein, zwe... ein, zwe, pustil sa rovno k Dunaju. Keďže nič iné nepočul, ani halt, ani links alebo rechts, vpochyboval do Dunaja a krá-

vzali, že vznikla slobodná Česko-slovenská republika. Odkiaľ sa to dozvedel, nevedno. Keď však začal výkroviať, že treba všetkých utlačovať a výkorisťovať vyhnáť a ich majetky zhabať, ludia si ustrašene opäť posúškávali, že sa Matúš pomiať. Veľtu nikdy nechyrali, aby niekto nadával na cisára a jeho prísluhovačov. Preto len mladí ho počúvali a starší pred ním utekali.

Matúš si z toho nič nerobil. Vybral sa na najbližší jarmok do Jablonky, kde opäť hovoril o slobode, a o živote bez výkorisťovania človeka človekom. Tu našiel vďačnejších poslucháčov. Dokázal ich strhnúť a nadchňúť pre svoje idey. Celý deň sa potom v Jablonke ozývali slobodné spevy, výkriky o slobode, lepšom poriadku a spoločenskej spravodlivosti.

Z Jablonky sa Matúš vrátil do Dolnej Zubrice. Tu ho už prestali považovať za blázna. Mnohí si až teraz uvedomili, že Matúš bol vlastne oveľa mädréjsí človek než si to mohli čo i len pomyslieť. Stal sa v Zubrici všeobecne váženým občanom. Zakrátko sa aj oženil. Vzal si skromné a pekné dievča, s ktorým šťastne nažíval a vzorne hospodáril na vlastnom gázdovstve. Preto aj keď táto rozprávka hovorí o naozaj existujúcom Matúšovi, ktorého si ešte dnes pamätajú mnohí Oravania, možno ju predsa len skončiť rozprávkovo. Trebars tak, že Matúš ešte dľho šťastne žil, až kým neumrel.

JÁN KOVALÍK

Mladá dívka, elegantní a velmi hezká, zdědila po smrti tety značné bohatství a svým dědicem učinila kapitána Denise Radclyffa, bratrancce ze strýcovy strany. Žije ve velkém domě Thurnly Grange, v němž kromě služby bydlí bratranc Denis, její přítelkyně slečna Chilcottová, bývalá společnice tety slečna Loganová a stará chůva Hannah. Luisa někdo poslal bonboniéru. Každý, kdo bombón snědl, onemocněl. Lékař zjistil v čokoládě arsenik. Podle obalu na bonboniéru Luisa soudí, že odesilatelem byl někdo z domácích lidí. Prosí o pomoc soukromého detektiva Blunta, který se případu ujímá a druhý den má přijet do Thurnly Grange. Druhý den ráno se v novinách dočetl o hromadné otravě v Thurnly Grange fikovými sendviči. Zemřela Luisa a pokojová Esther. Život kapitána Radclyffa a slečny Loganové je vážně ohrožen. Blunt se svou sekretářkou přijíždí do Thurnly Grange. Setkává se s lékařem, který bere fikovou pastu k analýze.

POKRAČOVÁNÍ Z MINULÉHO CÍSLA

„Máte podezření na otravu arzénem?“

„Ne. Jed, bylo-li vůbec použito jedu, musel být daleko silnější a účinnější. Zdá se, že by to mohl být spíše nějaký silný rostlinný jed.“

„Rozumím. Rád bych se vás zeptal, doktore Burto, domníváte-li se, že Radclyff byl postižen otravou stejněho druhu?“

„Kapitán Radclyff zemřel v pět hodin ráno.“

Tommy zhalil po dechu. Doktor se chystal k odchodu.

„A další oběť, slečna Loganová?“ zeptala se Tuppence.

„Máme všechny důvody doufat, že se zotaví, když to přežila až dosud. Zdá se, že na starší ženy jed asi tak nepůsobí. S výsledky analýzy vás seznámim, pane Blunte.“

Sotva domluvil, otevřely se dveře a vstoupila dívka. Byla vysoká, s opáleným obličejem, s upírným výrazem v modrých očích. Doktor Burton je představil.

„Jsem ráda, že jste přišel, pane Blunte,“ řekla Mary Chilcottová. „Je to všechno strašné. Mohu vám být v něčem nápomocná?“

„Odkud byla ta fiková pasta?“
„Je to obvyklý druh, který dostáváme z Londýna. Míváme ji často. Nikdo neměl podezření, že tato zásilka bude jiná než všechny ostatní. Já sama fikové chlebíčky nemám ráda. To vysvětluj, proč jsem je nejedla. Nemožu pochopit, jak mohl být postižen Denis, když byl na čaji venku. Musel si vzít chlebíček po návratu domů, domnívám se.“

Tommy ucítil, jak se Tuppence jemně dotkla jeho ruky.

„V kolik hodin se vrátil?“ zeptal se.

„Opravdu nevím, ale mohla bych to zjistit.“

„Děkuji, slečno Chilcottová, to neučtěte. Nebudete mít doufám námítky, když položím několik otázek služebnictvu.“

„Prosím, udělejte, cokoliv uznáte za vhodné. Doufám, že dr. Burton nechá pastu analyzovat.“

Rychle se omluvila a vyšla ven, aby si promluvila se zahradníkem.

„Vezmi si na starost služebnici, Tuppence,“ řekl Tommy. „Já se poohlédnu po kuchyni.“

Setkali se o půl hodiny později.

„Tak co jsme zjistili?“ začal Tommy. „Chlebíčky byly odneseny od stolu a pokojová jeden snědla. Kuchařka je přesvědčena, že Denis Radclyff se nevrátil, dokud nádobí nebylo pryč. Tak jak byl otráven?“

„Vrátil se ve tři čtvrti na sedm,“ řekla Tuppence. „Správce ho viděla oknem. Nalil si před večeří whisky — v knihovně. Právě teď odklázel sklenici, že naštěstí jsem ji dostala dřív, než ji omyla. Za chvíli potom si přestříval, že se necítí dobře.“

„Dobrá,“ řekl Tommy, „dáme tu sklenici Burtonovi. Ještě něco?“

„Byla bych ráda, kdyby ses podíval na Hannah, služebnou. Je — je divná. Kouká na mne, jako by to neměla v hlavě v pořádku.“

Tuppence ho vedla poschodech nahoru. Hannah obývala malý pokojík.

Seděla na vysoké židli. Na kolenu ji ležela otevřená bible. Vůbec se nepodívala na vcházející návštěvníky a pokračovala v hlasitém čtení.

„Nechť žhavý oheň padne na ně, nechť jsou vloženy do ohně a do jámy, aby již nikdy nepovstali.“

„Směl bych s vámi na chvíli promluvit?“ zeptal se Tommy.

Hannah udělala rukou netrpělivý posunek.

„Teď není čas, čas kvapí. Stihat budu nepřátele svých a dostihnu jich a neustanu, pokud je nezničím. Pán přišel ke mně. Jsem metlou hospodina, pána svého.“

„Potrhlá jako kloboučník,“ zamumlal Tommy.

„Takhle se chová pořád,“ šeptala Tuppence.

Tommy zvedl knihu, která ležela otevřená na stole. Podíval se na titul a strčil ji do kapsy.

Náhle stará žena zrudla a hrozivě se k nim obrátila.

„Jděte pryč. Čas nadešel. Jsem bíč boží. Tak jako vítr vane, tak já udeřím. Nehodní budou zatraceni. Toto je

novou? Doktor Burton říkal, že jí je lépe.“

„Můžeme se zeptat slečny Chilcottové.“

„Ne. Poohlédneme se po nějaké služebné a pošleme ji se zeptat.“ Za chvíli byli vyrozuměni, že je slečna Loganová přijme. Byli uvedeni do velké ložnice s výhledem do zahrady. V posteli ležela stará, šedovlasá paní. Rysy jejího obličeje byly staženy utrpením.

„Byla jsem velmi nemocná,“ řekla tiše, „a nemohu moc mluvit ale Elle říkala, že jste detektivové. Luisa se byla u vás poradit? Alespoň o tom tak mluvila.“

„Ano, slečno Loganová,“ řekl Tommy. „Nechceme vás unavovat, ale snad byste nám mohla odpovědět na několik otázek. Vaše služebná Hannah — má to v hlavě v pořádku?“

Slečna Loganová se na ně podívala se zřejmým údivem.

„Ah, ano, ona je velmi pobožná — ale není to opravdu nic závažného.“

Tommy vytáhl knihu, kterou sebral u Hannah se stolu.

„To je hanebné,“ zvolala slečna Loganová, „nesnáším, když se služebnictvo dotýká mých věcí.“

„Kde tedy kniha měla být?“

„V příhrádce knihovny v mé obývacím pokoji — nebo počkejte, vlastně jsem ji půjčila Mary. Drahoušek, ona se tolik zajímá o léčivé rostlinky. Už udělala pár pokusů v mé kuchyňce. Má svoje místecko, víte, kde připravují likéry a dělám si zavařeniny ještě postaru. Drahoušek Lucy — Lady Radclyffová — přisahala na můj speciální tmavý čaj, výborný prostředek proti nachlazení. Ubohá Lucy — byla tak náchylná k nachlazení! Tak jako Denis. Jeho otec byl mým nejstarším bratrancem.“

Tommy ji přerušil. „Tu vaši kuchyňku používal ještě někdo jiný kromě vás a slečny Chilcottové?“

„Hannah tam uklízí a připravuje tam náš ranní čaj.“

„Děkuji, slečno Loganová,“ řekl Tommy. „Doufám, že jsme vás příliš neunavili.“

Opustil pokoj a zamračeně sestupoval po schodišti.

„Je tu něco, čemu nerozumím.“

„Nenávidím tenhle dům,“ řekla Tuppence a zachvěla se. „Pojďme se projít a promyslíme si to venku.“

Vyšli. Nejdříve zanechali sklenici od Denisy whisky v doktorově domě. Pak se dali na toulku po kraji.

„Je mnoho možností,“ začal Tommy, „ale všechny se zdají divoké. Připustme, že Denis Radclyff dal jed do chlebíčků. Věděl, že bude na čaj venku.“

„Ano,“ řekla Tuppence, „můžeme však proti tomu postavit fakt, že byl sám otráven — takže je tato teorie vyřazena. Ale je tu jedna osoba, na kterou nesmíme zapomenout — Hannah.“

„Hannah?“

„Lidé provádějí spoustu podivných věcí v náboženském poblouznění.“

„Věřím, že u náboženské manie to možné je,“ řekl Tommy. „Míním tím, že si třeba po léta zpíváš náboženské hymny v ložnici, pak najednou překročí práh a začneš být nebezpečná.“

„Existuje více důkazů proti Hannah než proti ostatním,“ řekla Tuppence zamyšleně, „a mám ještě jeden nápad —“

„No, prosím?“ povzbuzoval ji Tommy.

„Není to doslova nápad. Možná, že jsem jen předpojatá.“

„Předpojatá? Proti komu?“

Tuppence přisvědčila. „Tommy, libí se ti slečna Chilcottová?“

Tommy zapřemyslel. „Ano, myslím, že ano. Napadlo mne, že je velmi schopná, má obchodního ducha — snad ještě něco více — ale že je velmi spolehlivá.“

„Nemyslís si, že je podivné, že se nezdá být více rozrušena?“

„Dobrá, ale je to bod v její prospektu. Když udělala něco špatného, projevilo by se na ní skutečné rozrušení.“

„Připouštím,“ řekla Tuppence. „A taky se nezdá, že by měla nějaký motiv. Co dobrého by jí to hromadné vraždění přineslo?“

„Domnívám se, že služebnictva se to netýká.“

„Vypadá to nepravděpodobně. Zdají se to být pokojní lidé.“

„Zajímalo by mne, jaká byla pokojová sklenice Esther Quantová.“

„Myslís si, že když byla mladá a hezká, byla by možnost, že by do toho byla zapletena?“

„To je to, co si myslím,“ Tuppence vydechl. „Je to ovšem velmi spletité.“

„Předpokládám, že policie by to už dal do pořádku,“ řekl Tommy.

„Možná, ale byla bych raději, když bychom to byli my. Mimochodem, všiml sis té spousty malých červených teček na ruce slečny Loganové?“

„Myslím že ne. A co s nimi?“

„Vypadá to, jako by byly způsobeny injekční stříkačkou,“ řekla Tuppence.

„Možná, že ji doktor Burton dával nějaké podkožní injekce.“

„To by mohlo být vysvětlení, ale asi by jich nebylo kolem čtyřiceti.“

„Narkotika,“ navrhl ochotně Tommy.

„Myslela jsem na to,“ pravila Tuppence, „ale oči měla v pořádku. Okamžitě bys poznal, když by byl kokain nebo morfium. Ostatně ani nevypadá na ten typ.“

„Je to komplikované,“ řekl Tommy. „Mluvíme a mluvíme a nezdá se, že bychom se pohnuli z místa. Nesmíme zapomenout stavit se u doktora.“

AGATHA CHRISTIE

dům, kde číhá smrt

dům zla — zla, pravím vám! Střeze se hněvu pána, jehož jsem paží!“

Přistoupila k nim hněvivě. Tommy se dal na ústup. Když zavíral dveře, zahlédl, jak opět sáhla po bibli.

Vytáhl z kapsy knihu, kterou předtím vzal se stolu.

„Podívejme se! Směšná četba pro služku bez vzdělání.“

Tuppence vzala knihu.

„Materia Medica,“ zašepotala. Podívala se na první prázdnou stranu: „Edward Logan.“ To je hodně stará kniha, Tommy. Zajímalo by mne, zda bychom mohli navštívit slečnu Loga-

„Je to vaše, slečno Loganová?“

„Ano, je to jedna z knih po mému otci. Byl to známý lékař, jeden z průkopníků terapeutických sér.“ V jejím hlase se ozvala pýcha.

„Tak, tak,“ řekl Tommy, „myslím, že jsem o něm něco slyšel,“ dodal přesvědčivě. „To vy jste půjčila tuto knížku Hannah?“

„Hannah?“ Slečna Loganová se v posteli vztyčila s rozhořčením.

„Ovšem že ne. Nerozuměla by jedinému slovu. Je to vysoko odborná kniha.“

„A přesto jsem ji našel v jejím po-koji.“

ROZHовор O TEXTILÁCÍCH A ZEMĚDĚLCÍCH

S Bronisławem Cieniewským jsme se setkali v době prvního zasedání Sejmu VII. funkčního období. Poslance Cieniewského memusíme našim čtenářům ze Zelova a Kucova, ba ani ze Spiše a Oravy, představovat. Ve dvou předcházejících volebních obdobích jako poslanec, a před tím jako veřejný pracovník v Zelově, spolupracoval s naší Společností a udržoval těsné spojení s redakcí. Na stránkách Života nejdou představovat svůj názor na různé věci, zvláště na rozvoj zelovské oblasti, její potřeby a problémy. Připomeňme, že v Zelově bydlí od roku 1936. Zde se utvářel jeho společensko-politický životopis. Zde do dneška pracuje v tkalcovském povolání v Zelovských bavlnářských závodech. Za své vojvodství — Piotrków Trybunalski — po třetí dostal poslanecký mandát. Úvodem našeho rozhovoru se tedy tázeme: Čím jste se zabýval v Sejmě VI. funkčního období?

POSLANEC B. CIENIEWSKI: Sejm VI. funkčního období přeje do dějin našeho parlamentu jako mimořádně plodný a aktivní. V Sejmě jsem působil hlavně v komisi lehkého průmyslu. Měla na starosti věci blízké mému povolání. Tento průmysl je značně začleněn v oblasti našeho Piotrkowského vojvodství. V Piotrkowě Trybunalském, v Tomaszowě Mazowieckém, v Zelově a v Opocznej. S uspokojením prohlašuji, že za VI. funkční období našeho Sejmu význam lehkého průmyslu vrostl. Všichni čtenáři ze Spiše a z Oravy vědě, že na Podhalí byly umístěny velké Nowotarské závody kožářského průmyslu. A VI. funkční období Sejmu uložilo obuvnickému průmyslu mj. kvalitativní úkoly. Týkají se dnes nakonec všech výrobních odvětví. Jsem velmi rád, že také v tomto volebním období budu moci pokračovat v práci v komisi lehkého průmyslu.

ŽIVOT: Všechny nás zajímá, zda v nejbližší budoucnosti se budeme lépe a atraktivněji oblekat?

POSLANEC B. CIENIEWSKI: V lehkém průmyslu se v nevidaném tempu provádí a bude provádět modernizace závodů a zavádět nové technologie. To znamená lepší kvalitu a větší výběr

atraktivního zboží. Velký význam těmto otázkám dal program VII. sjezdu naší strany. Chci dodat, že např. spolupráce lehkého průmyslu s chemii již dává dobré výsledky. Vyrábíme nové, zajímavé a praktické tkaniny. Novinky, které jsem viděl, jistě se setkají s uznáním všech a zvláště žen.

ŽIVOT: Lehký průmysl je doménou žen. Když u o tom hovoříme, co lze říci o jejich postavení?

POSLANEC B. CIENIEWSKI: Především chci podotknout, že v Sejmě VII. funkčního období značně vzrostl počet

vnuček. To jsou důležité věci. Např. v Zelově, v továrně v níž jsem zaměstnan, pracuje, a velmi dobře, okolo 1 600 žen.

ŽIVOT: Co se konkrétně dělá pro ženy v závodě, ve které pracujete, souduhu poslanče?

POSLANEC B. CIENIEWSKI: Ještě v letošním roce, do září, zřídíme mateřskou školku pro 120 dětí. To nám vyřeší otázkou malých školáčků. V Zelově všichni vědě, že nový závod vyřeší rádu sociálních otázek.

jimž socialistické Polsko dalo vzdělání a které dnes zastávají i exponovaná místa, ale k hroudě už se nevrátí. A půda — dodávali — musí rodit dnes, zítra i pozítří. Počítají tedy s mechanizací, s aktivní a efektivnější prací Družstev zemědělských kroužků. Osobně si myslím, že nutno závažně přistoupit k otázce sociálních zařízení na venkově. V Sejmě bych se chtěl zabývat energetickým zabezpečením naší vesnic, což se těsně pojí s výkonější a komplexní mechanizací.

ŽIVOT: Ještě tradiční dotaz. Jak hodnotíte působnost naší Společnosti v Zelově a v Kucově ve spojení s novými úkoly obsaženými ve volebním programu Jednotné národní fronty?

POSLANEC B. CIENIEWSKI: Kulturní společnost Čechů a Slováků v Polsku, její členové, vždy projevovali občanskou a vlasteneckou vyspělost při realizaci úkolů v rámci Jednotné národní fronty a při plnění dalších občanských povinností a také svůj internacionální postoj. Někdo by mohl namítat, že jsou u nás známou společenskou aktivitou. Jako členové KSČS naleznou u našich administrativních orgánů plnou podporu. Teší nás, že tak hezky přestupují české tradice, řeč, folklór, stejně jako Slováci na Spiše a Oravě slovenský jazyk a folklór. Veškerá jejich iniciativa se setká s pomocí administrativních orgánů a mou poslaneckou podporou.

ŽIVOT: Přejeme vám, soudruhu poslanče, hodně úspěchů ve vaší zodpovědné a čestné práci v Sejmě...

POSLANEC B. CIENIEWSKI: ... Děkuji. Čestný mandát zavazuje. Ale věčně poslancem nebudu. Byl jsem, jsem a budu tkalcem. A vždycky budu s těmi, kteří pracují pro to, aby se nám všem žilo lépe a aby vzkvétala naše socialistická vlast.

ŽIVOT: Srdečně děkujeme za interview.

MARIAN KAŠKIEWICZ

V zasedací síni Sejmu PLR sedí mezi poslanci (první zleva ve třetí řadě) poslanec Bronisław Cieniewski ze Zelova

Snimek KAW

poslankyní, mezi nimiž jsou také zástupkyně našeho průmyslu. Všichni si uvědomujeme, že práce žen v lehkém průmyslu je těžká. V nejbližší době musíme tedy ještě více rozšířit sociální zařízení, především jesle a mateřské školky. Musíme se postarat o vyšší úroveň zdravotní péče o děti a matky. Nutno také, pokud to jde, přizpůsobit pracovní dobu žen jejich rodinné situaci. Nutno učinit vše, aby žena mohla být zaměstnaná a současně byla matkou a manželkou a jsou u nás i takové pracovnice, které mají již

ŽIVOT: Co můžete říci o vašich setkáních s voliči?

POSLANEC B. CIENIEWSKI: Měl jsem řadu setkání hlavně ve vesnicích. Nebyla nouze o různé věci a problémy... Ale všechno jsem měl stejný dojem: měli voliči z vesnic jsou lidé sedření a ne již nejmladší. Všude se mne tázali na mechanizaci, ale tu složitější, výkonnéjší, která zastoupí v práci člověka. Naši zemědělci milují půdu, chtěli by ji obdělávat do konce svých dnů. Vykládali mi o dětech,

MĚSTO KAUČUKU

V historicky významné krajině mezi horou Říp a Levým Hradcem (Středočeský kraj) leží při ústí Zákolanského potoka do Vltavy město Kralupy nad Vltavou.

První písemná zmínka o Kralupech pochází z roku 993. Po celá staletí mívaly Kralupy pouze několik zemědělských usedlostí. Ještě v roce 1850 v nich žilo jen 180 obyvatel. Roku 1881 byla obec povýšena na městys. Rozvoj ovlivnila paroplavba, výstavba železnic a těžba uhlí v kladenském revíru. 6. dubna 1851 zastavil v Kralupech první vlak. Do roku 1883 již měla obec spojení s Prahou, Kladnem, Slaným, do Velvar, Děčína a Turnova (Středočeský a Severočeský kraj). Doprava po železnicích a po Vltavě podpořila rozvoj průmyslu a způsobila přeměnu Kralup na město v r. 1902. Prvním průmyslovým podnikem zde byly Kralupské loděnice, dodávající říční čluny. Pracovalo se v nich od roku 1854. V roce 1856 pak následovala chemická továrna Jana Jordána, která v době svého rozkvětu byla jedním z největších chemických podniků celého tehdejšího Rakouska. Zaměstnávala 600 dělníků. Mezi oběma světovými válkami byla postavena ve městě budova reálného gymnázia, silniční most přes řeku Vltavu a celá řada průmyslových podniků.

22. března 1945 v poledne 210 amerických bombardérů svrhlo na Kralupy 2500 trhavých bomb. Bylo zničeno 117 obytných domů, 22 průmyslových podniků, nádraží, kanalizace, elektrická a telefonní vedení. Ve zříceninách našlo smrt 145 obyvatel. Město se stalo relativně nejpoškozenějším místem o Čechách.

5. května 1945 povstali kralupští občané pod vedením revolučního národního výboru. O tři dny později zastavili postup německého pancéřového vlaku na Prahu. Poslali na pomoc Praze automobily s výzbrojí a munici a 300 ozbrojených mužů. Ukořistěnými zbraněmi namířili na místní německé velitelství a posádku 1600 mužů se ještě téhož dne vzdala. 9. května ráno vstoupila do Kralup Sovětská armáda.

Výhodná poloha při železniční křižovatce, při splavné Vltavě, blízko kladenských ložisek uhlí, dostatečné množství vody, tradice chemického

průmyslu a snaha po dalším zprůmyslení města rozhodly o umístění výroby syntetického kaučuku na bývalém letišti v Kralupech. Stavba byla zahájena koncem roku 1958 a prohlášena za mládežnickou akci. O necelých pět let později byl závod uveden do provozu. Mnozí ze stavek mládežníků, kteří na výstavbě závodu pracovali, našli v Kralupech nový domov. Dnes má kralupský podnik Kaučuk přes 3000 zaměstnanců.

Základním výrobkem je butadien — styrénový kaučuk značky Kalex. Produkty národního podniku Kaučuk jsou nepostradatelné i při výrobě magnetofonů a televizorů, polystyrénové plastické hmoty ve stavebnictví a chladírenském průmyslu.

Vyrábí se zde i čistý styrén a další deriváty. Podnik spolupracuje se závody na výrobu koksu a plynu ve Vidinu, Zachopau a Osvětimi. Nedávno dokončená rafinérie ropy, na niž navazuje výstavba dalších provozů, zabezpečí pohonné hmoty pro další rozvoj čs. silniční dopravy a dodá národnímu hospodářství 17% větší výroby topných olejů v ČSSR. První benzín z nové rafinerie, která ročně zpracuje 3 miliony tun sovětské ropy, již přišel do čs. obchodní sítě.

Kralupský závod Barvy a laky vznikl v roce 1920. Po obnově se v něm nyní vyrábějí různé náterové laky a barevy. Lihovar z roku 1933 je po rekonstrukci největší v Čechách. Z melasy v něm získávají suroviny k výrobě světoznámé becherovky a Klašterního tajemství. V sousedství lihovaru stojí mlýn s měsíční kapacitou 2800 tun mouky. Kralupský pivovar produkuje nyní ročně 65 tisíc hektolitrů piva. Provozovna Kovošrotu zpracovává vyřazené železniční vozy, třídí a lisuje kovový odpad pro ocelárnou Poldi II v Kladně. Umělecké družstvo Keramo vyrábí šamotové umělecké předměty na zakázky a ozdobnou keramiku.

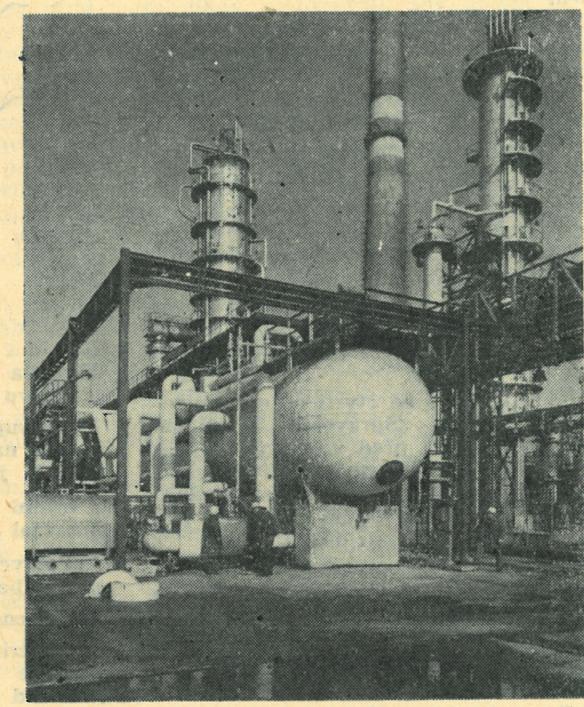
Novy chemický podnik a rozvoj dalších průmyslových závodů si využil nejen bytovou výstavbu s patřičným vybavením a službami, ale soustředil do Kralup také kulturní a sportovní život. Je zde společenský dům, širokoúhlé kino, působí tu divadelní soubor „Scéna“, dětský balet, symfonický orchestr Dvorákova kraje a Kruh přátel vážné hudby. Hojně využívaná městská knihovna vlastní přes

50 000 svazků. Sportovcům slouží stadion Tatran, dvě kluziště zimního stadiónu, travnaté hřiště, koupeniště s přihřívánou vodou, sauna, dvě loděnice a lovecká střelnice.

Nových bytů je třetina — přes 2000. Před dokončením je dalších 560 bytů. Připravuje se zástavba nového hlavního náměstí a stavba hotelu.

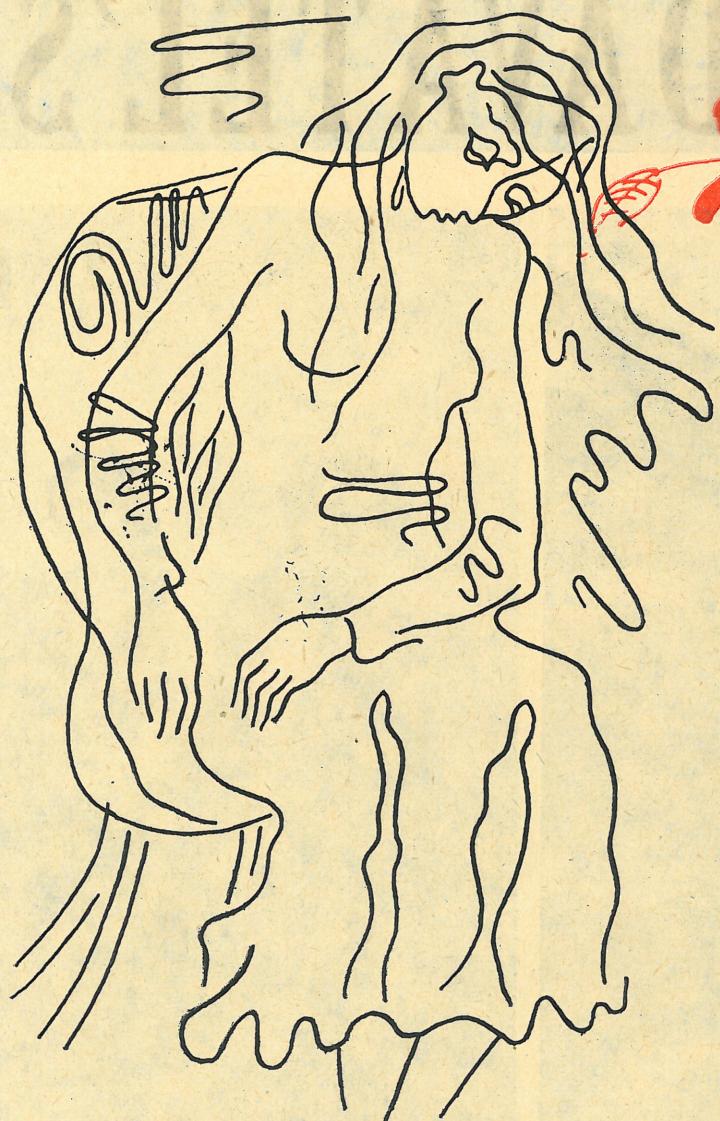
Kralupy, s nimiž jsme se dnes seznámili, měří 17 km² a mají na 20 000 obyvatel.

ANEŽKA VÁLKOVÁ

Technologické zařízení pro odsolování ropy v rafinerii np. Kaučuk v Kralupech nad Vltavou

VŠETKÝM MAMIČKÁM K ICH SVIATKU 26. MÁJA SO SRDEČNÝM ŽELANÍM MNOHÝCH ÚSMEVOV, RADOSTI A DETSKÉJ LÁSKY VENUJEME TIETO BÁSNE.

Ilustrácia: Viera Sláva Havlíková

U MAMY

(Úryvok)

Doma je celkom po domácky,
doma muškátkami sú okná zastreté,
len i v maminej kvietkovanej tάčke
káva vonia kávou.
Doma sme tak trošku dolu hlavou
vo vankúši pokoja.
Doma prudšie dozrievajú hviezdy,
už ich je plná stodola.
Len doma sa v hrdlách vtákov brieždi,
len doma sa ide do poľa
posvätné a krásne.
V tóni smútka vždycky sa nám zaenie
za mamou.
Len jediná jedna veta
v mrazivej farche vesmíru
zahreje ťa:
Sadni si, syn môj, priznaj sa mi.
Tak sa stáva: z piesku slov
zajagá sa zlato.
Dobre je večer s mamou sami
dvaja spomínaf
a samým sebou priznať sa.
Domov je vôňa bukov z komína,
domov je nedôjsť na posledný vlak,
nevypľakané nebo detsva.
Domov je láska bez výhrad.
Život je veľavravné riečište,
najdrahší život je mať mamu.
Na vodu slová lásky nepište.
Akoby ste mamu nechávali samú
v snežení jesene.
Všetky brány pozemského blaha
otvárať nás mámi.
Rieka času klamná.
Každé zrunko šťastia otvára nám drahá
ruka mamy.

PAVEL KOYS

Kruh bludných světélků,
matko má,
žal dětských očí dávno doprovodil
a na paprsku luny
šerosvitem kouzel se mi vračí.
Z ozvěn tvých pohádek se ve mně
fantast rodil.
Světy snů rostly imaginací.

Modré nebe mých nálad,
hmatané za zrcadlem,
vzdálený dech tvé lásky chová
a jako tvé stopy,
v zamýšlení na mne padlém
v kráse rodné řeči hledám živá slova.

MATKO MÁ

JAROSLAV BEDNÁR

slovník Života

(21)

POESKY

kier. (kierownik)
KIW (Książka i Wiedza)
k.k. (kodeks karny)
KKF (Komitet kultury fizycznej)
kl. (klasa)
KM (Komitet Miejski)
KPCz
KPZR
KRLD
KRN (Krajowa Rada Narodowa)
kw. (kwadratowy)
KW (Komitet Wojewódzki)
KW (Komitet wykonawczy)
1. (litr)
1.dz. (liczba dziennika)

SLOVENSKY

vedúci
Kniha a veda (vydavateľstvo, trestný zákonník
Výbor telesnej kultúry trieda mestský výbor
KSC
KSSZ
KEDR
Krajinský národný výbor štvorcový vojvodský výbor výkonný výbor liter j.č. (jedn. číslo)

ČESKY

vedoucí
Kniha a věda (nakladatelství) trestní zákoník
Výbor tělesné kultury třída městský výbor
KSC
KSSS
KLDR
Zemský národní výbor čtvereční vojvodský výkonný výbor
liter j.č. (jednací číslo)

LK (Liga Kobiet)

I.p. (liczba porządkowa) LPZ (Liga Przyjaciół Żołnierza m (metr) MDK (Międzynarodowy Dzień Kobiet) MDT (Miejskie Domy Towarowe) mgr (magister) MHD (Miejski Handel Detaliczny) MO (Milicja Obywatelska) MON (Ministerstwo Obrony Narodowej) MPK (Miejskie przedsiębior. komunikacyjne) MRN Miejska Rada Narodowa m/s (statek motorowy)

Zväz žien

poradové číslo Zväz pre spoluprácu s armádou meter MDŽ (Medzinárodný deň žien) Mestské obchodné domy magistr Mestské maloobchodné podniky Verejná bezpečnosť ministerstvo národnej obrany Mestský dopravný podnik Mestský národný výbor motorová lod'

Svaz žen

pořadové číslo Svaz pro spolupráci s armádou metr MDŽ (Mezinárodní den žen) Městské obchodní domy magistr Městské maloobchodní podniky Veřejná bezpečnost ministerstvo národní obrany Místní dopravní podnik městský národní výbor motorová lod'

LIDÉ ROKY UDÁLOSTI

KVĚTEN — MÁJ

- 1.V. Svátek práce. Ustanoven na prvním kongresu II. internacionály r. 1899, poprvé se oslavoval 1. máj před 86 lety.
- 2.V.1945 Sovětská armáda a Polské vojsko dobyly Berlín.
- 3.V.1791 Schválení Ústavy 3. května, počátek reformy politického zřízení Polska, zrušení šlechtického „liberum veto“.
- 3.V.1921 Třetí slezské povstání — bitva na Hoře sv. Anny u Opole. Den kultury.
- 4.V.1945 I. armáda Polského vojska se probobovala k Labi. Dva dni potom se skončila její bojová cesta. 9. května ukončila svou bojovou cestu II. armáda Polského vojska.
- 5.V.1818 Narodil se Karel Marx, tvůrce vedeného socialismu (zem. 14.III.1883).
- 5.V.1846 Ve Woli Okrzejské na Podlesí se narodil Henryk Sienkiewicz, přední polský spisovatel, prozaik a novelista, redaktor, cestovatel po Spojených státech severní Ameriky, Africe a Evropě. Syn ze zchudlé zemanské rodiny, spojený s Varšavou. Autor trilogie: Ohněm a mečem — z doby Jana Kazimíra a kozáckých válek, Potopa — o bojích Poláků se švédskými nájezdníky a Pan Wołodyjowski — z doby Michala Korybuta, končí se popisem vítězství Jana Sobieského nad Turky u Chocima. Trilogie se stala nejpopulárnějším polským dílem doma i za hranicemi. Dalším, stejně oblíbeným románem, jsou Křížáci, z doby Januáře Vladislava Jagiella, se závěrečnou částí ličící vítězství nad křížáckým rádem u Grunwaldu v r. 1410. Světovou slávu přinesl Sienkiewiczovi hist. román Quo vadis?, který ličí život Neronova Říma. Obsáhlé spisovatelskovo dílo uzavírá kniha pro mládež Poušti a pralesem, vypravující o osudech dvou dětí ve vzbouřené Africe za povstání Mahdiho. V roce 1905 byla udělena Sienkiewiczovi Nobelova cena. H. Sienkiewicz zemřel 15.XI.1916.
- 5.V.1901 Narodil se významný český realistický spisovatel Václav Řezáč, laureát státní ceny, autor románů z období poválečné výstavby Nášstup, Bitva a dalších. (Zem. 22.VI.1956).
- 5.V.1945 Začalo Pražské povstání jako součást národněosvobozenovacího boje českého lidu proti nacistickým okupantům, jehož vedoucí silou byla ilegální KSČ.
- 6.V.1876 Narodil se Sigmund Freud, významný rakouský psycholog a lékař, zakladatel psychoanalýzy (zem. 23.IX.1939 v Londýně).
- 8.V.1851 V Liptovském Mikuláši se narodil Ondrej Miloslav Bella, významný slovenský osvícenský básník a buditel (zem. 12.X.1903).
- 8.V.1945 Podepsána bezpodmínečná kapitulace Německa.
- 9.V.1945 Osvobození Prahy. Státní svátek ČSSR. Konec války v Evropě.
- 12.V.1936 Veřejnosti bylo předáno Muzeum Bedřicha Smetany v Praze.
- 14.V.1921 Byla založena Komunistická strana Československa.
- 14.V.1943 Na území SSSR byla utvořena I. divize Polské armády T. Kościuszka.
- 14.V.1955 Podepsání Varšavské smlouvy — obranného spojenectví zemí socialistické soustavy.
- 15.V.1936 V Moskvě bylo otevřeno Leninovo muzeum.
- 17.V.1866 Narodil se Julian Marchlewski, pseud. Karski, Kujawiak, činovník polského a mezinárodního dělnického hnutí (zem. 22.III.1925).
- 18.V.1891 Bylo otevřeno Národní muzeum v Praze. Tohoto dne zahájila svou činnost Česká akademie věd a umění v Praze.
- 18.V.1921 Poprvé vyšlo Rudé právo — tiskový orgán KSČ.
- 18.V.1943 V Novochapersku se utvořila z 1. čs. samostatného praporu v SSSR a náhradního pluku v Buzuluku 1. čs. samostatná brigáda v SSSR.
- 18.V.1943 V SSSR vznikl československý partyzánský oddíl kapitána J. Nálepky — Repkina.
- 21.V.1506 Zemřel Kryštof Kolumbus, vl. jm. Cristoforo Colombo, objevitel Ameriky (nar. mezi 25.VIII. a 31.X.1451).
- 21.V.1841 Zemřel Julian Ursyn Niemcewicz, polský básník, dramatik, romanopisec, společensko-politický a kulturní činovník (nar. 16.II.1758).
- 23.V.1871 V paříži padl gen. Jarosław Dąbrowski, jeden z organizátorů Lednového povstání (1863) a vůdce Pařížské komuny (nar. 13.XI.1836).
- 23.V.1876 V Zlatých Moravcích zemřel Janko Kráľ, slovenský štúrovský básník a revolucionář, bojovník v povstání 1848 (nar. 24.IV.1822).
- 24.V.1391 Byla založena Betlémská kaple v Praze, ve které kázal Mistř Jan Hus. Zbořena za protireformace 22.VI.1786 byla znovuvybudována a otevřena jako jedna z nejvýznamnějších národních památek dne 1.VI.1954.
- 25.V.1841 Narodila se Eliza Orzeszkowa, významná polská spisovatelka, vedoucí představitelka pozitivismu v polské literatuře (zem. 18.V.1910).
- 26.V.1876 Zemřel František Palacký, významný český vědec, filosof, jazykovědec, spisovatel, historik a politik, první český dějepisec. Autor vynikající historické práce Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě, v nichž vrcholí husitská doba a které sahají až do roku 1526, kdy na český trůn po smrti Ludvíka II. Jagellonského (v bitvě u Moháče) nastoupili Habsburkové, kteří vládli v českých zemích skoro čtyři sta let. Zdeněk Nejedlý o Dějinách napsal, že jsou monumentem, nad nějž české dějepisectví nemělo a nemá většího. (Nar. 14.VI.1798).

NAŠE VYDAVATEL'STVO

Sadziarska brigáda, ktorá sa o.i. zaobrába našim Životom. Stoja zľava doprava v prvom rade: Barbara Halczewska, Zofia Beredová, (v druhom rade zľava doprava) Tadeusz Listopad, Jarosław Wolski — starší technológ, Tomasz Komosa — vedúci sadziarne, Feliks Lisłopad — vedúci pracovnej čaty, Waclaw Skrzynski.

Riaditeľstvo nášho vydavateľstva (seda zľava dova): oddelenia, Barbara Rohožinská-Horszczarková — dôdzak — riaditeľ vydavateľstva, Alicja Roszková — hlavný podárskeho oddelenia a Celina Ignatowiczová — dôdzak

L'UDIA DOBREJ PRÁCE

V úvode pripomienieme istú anekdotu. W. Beaverbrook, britský tlačový magnát, bol kolegom W. Churchillom z konzervatívnej strany. Ale napriek tomu raz zaútočil na neho pomerne ostro vo všetkých svojich novinách. Po istom čase sa stretli v spoločnom klube a k tomu v toalete. Tlačový magnát povedal Churchillovi: „Nehnevaj sa, že som vtedy na teba zaútočil. Dnes, keď som celú vec premyslel dospel som k názoru, že si mal pravdu“. Churchill mu odpovedal „Nevadi. Avšak bol by som rád, keby si ma v budúcnosti kritizoval v toalete a dal mi za pravdu vo svojich novinách!“

Tlač, ktorej dni oslavujeme v máji, je najstarším a napriek existencii rozhlasu a televízie, najdôležitejším masovokomunikačným prostredkom. Každý rok tlačiarenské stroje chrlia stále viac exemplárov novín a časopisov plných správ z rôznych oblastí. Medzi týmito časopismi je aj náš Život. Nechceme však písť o kolektíve, ktorý rediguje tento časopis. Aj hodnotenie obsahu ponechávame našim čitateľom. Chceme napísť niekoľko slov, — pri príležitosti tohoročných Dní kultúry, osvety, knihy a tlače, — o tých, ktorí hoci ostávajú v tieni novinárskeho tvorivého efektu, zaslúžia si to najväčšie uznanie. Bez ich každodennej namáhavej práce by nebolo novín a časopisov, nebolo by ani náš Život. Máme na myslí našich vydavateľov a pracovníkov tlačiarne.

Život vydáva Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch“ so sídlom vo Varšave na ul. Wiejskej č. 12. Na čele vydavateľstva stojí veľmi nám žičlivý riaditeľ mgr Paweł Kozaček. Spolu s kolektívom obetavých pracovníkov vydáva vyše 40 týždenníkov, dvojtýždenníkov, mesačníkov a časopisov vychádzajúcich raz za štvrt roka. Sú medzi nimi také giganty ako Przyjaciółka (2 mil výtlačkov),

Jeden z našich sádzačov Karol Kacperski, ktorý už roky sádže v českom a slovenskom jazyku.

Polityka (290 000), Perspektywy (270 000).

Casopisy vydávané našim vydavateľstvom sa zaobrábjú rôznou problematikou o.i. politickou, spoločenskou, ekonomickej, literárnej a osvetovou. Sú medzi nimi časopisy vydávané v cudzích jazykoch, ako napr. náš Život. Mnohé z nich majú už dlhé tradicie: Państwo i Prawo a Teatr oslavujú svoje 30. výročie. Dvadsať rokov vychádzajú také časopisy ako Dialog, Prawo i Życie, Nasze Słowo (orgán Ukrainskej kultúrno-spoločenskej spoločnosti) a Fundamenty. Aj náš Život bude v tomto vydavateľstve — dôfajme — oslavovať svoje 20. výročie v júni roku 1978.

Co robí vydavateľstvo pre redakciu? Dalo by sa to povedať jedným slovom:

všetko. Aby sme však našich čítateľov bližšie zoznámili s touto otázkou, spomenieme aspoň tie najdôležitejšie pracovné úseky vydavateľstva: vydavateľské otázky (tlačiareň, papier súťaže atď.), ekonomicke plánovanie, teda aj finančné záležitosti, hospodárske otázky (od nábytku, opráv až po obyčajné spinadlá na papieri), doprava, kolportovanie časopisu, sociálne, existenčné, ako aj kádrové otázky. Ostatne nemožno ani popisať všetko, čo robí vydavateľstvo. Okrem srdcenej výkazy, ktorú pri tejto príležitosti chceme vyjadriť kolektívu Wydawnictwa Współczesnego za jeho každonená prácu pre nás, chceme ešte povedať, že:

— Naše vydavateľstvo je organizačne podriadené Hlavnej správe Robotnickej vydavateľského družstva (so sídlom vo Varšave, ul. Bagatela 12). Na čele HS stojí predsed a nás kólega „od pera“, redaktor Stanisław Mojkowski. Hlavnej správe podlieha mnoho iných takýchto vydavateľstiev

Oddelenie rýchloslov. Na snímke zľava doprava Włodzimierz Zajączkowski a inž. Tomasz Rek.

Obťahovačky pri práci — Irena Skupiová a Krystyna Rosłaniecówna.

ako naše, ktoré spolu vydávajú rozloženú väčšinu poľskej tlače.

— Naše Wydawnictwo Współczesne česne bolo minulý rok vyznamenané ministrom osvety a výchovy medailou Komisie národnej edukácie.

— Naše vydavateľstvo tlačí svoje časopisy v 10 tlačiarňach.

Týmto spôsobom — dalo by sa povedať — ocitli sme sa medzi ďalším kolektívom LUDÍ DOBREJ PRÁCE v našej tlačiarne vo Varšave, na ul. Smolnej č. 10, ktorú vede riaditeľ inž. Włodzimierz Bieliński. S pracovníkmi tlačiarne na ul. Smolnej nás spája spolupráca a staré priateľstvo. Za 18 rokov sme výsliapali pevné chodničky vybavujúc rôzne záležitosti, preto chceme povedať „pekné Vám d'akujeme“ za to, že ste vždy chápali naše potreby a

VO, NAŠA TLAČIAREŇ

(doprava): Wanda Krawczykova — vedúca vydavateľského oddelenia a školenia, mgr Paweł Kozak — hlavná účtovníčka, Danuta Rutkowska — vedúca hospodárskeho oddelenia.

Vedenie našej tlačiarne. Stojí (zľava doprava) v prvom rade: inž. Włodzimierz Bieliński — riaditeľ, inž. Józef Opyc — námestník riaditeľa pre technické otázky; v druhom rade zľava doprava: inž. Antoni Rydzynski — zastávajúci funkciu šéfa výroby, inž. Tadeusz Kurylek — hlavný mechanik, Jerzy Radzimski — vedúci knihárne a predsedajúci robotnickej rady, Zbigniew Chmielowski — hlavný technológ, Zdzisław Goc — predsedajúci závodnej rady, Tomasz Komosa — prvý tajomník ZV PZRS a vedúci sadziarne. Snímky: M. Kaśkiewicz

BREJ PRÁCE

izné objednávky, často s termínom vydania „na včera“. Naša tlačiareň je „veľkým“ výrobcom závodom. Píšeme „veľkým“ v zdrovkách, lebo na malej ploche vydávame vyše 70 časopisov nepočítajúc priležitostnú tlač. Tlačiareň má k dispozícii moderný strojový park pre typografickú tlačiarenskú techniku, ale pracovné podmienky nie sú ľahké pre historovú obmedzenosť. O to viac si celý kolektív zaslúži vrelú vďaku, keďže nielen plní, ale aj prekračuje ročné plány. Je to kolektív naslovatých odborníkov, ktorí svoje povolenie majú radi z celého srdca. Pri priležitosti Dňa tlačiarov želáme vám veda dalsích úspechov, splnenie všetkých vašich tvorivých plánov a osobných túžob. Ďakujeme vám za to, že v srdeci, ktoré máte pre svoje povolenie, našli ste miesto aj pre nás Život.

Posledná fáza výroby časopisu — prezentácia. Pri stroji: Lucyna Lesniewska a Janina Bukacka.

POVEDALI O ŽIVOTE:

RIADITEĽ WYDAWNICTWA WSPÓŁCZESNEGO, MGR PAWEŁ KOZAK: — Poznáme sa už dávno, dobre sa nám spoluprácuje, sme jednoducho kamarátmi. Napriek tomu, že redakčný kolektív Života je malý, všetky úlohy si plní veľmi добре. Vierim, ako vysoko hodnotí Život a jeho kolektív strana, a s touto mienkou vo vydavateľstve plne súhlasíme. Celý redakčný kolektív to sú dlhoroční pracovníci, pevne spojení s časopisom, s čitateľmi a našim vydavateľstvom. Musím zdôrazniť širokú mimoredakčnú činnosť, ktorá sa prejavuje v spoločensko-politickej pôsobení v oblastiach, do ktorých dochádzá Život. Cítiame reagovanie kolektívu na všetky problémy čitateľov a poskytovanie im rôznorodej pomoci. Takáto pôsobnosť vyvíjaná systematicky s veľkou aktivitou a obeťavosťou je zriedkavá v iných redakciach. Snaď aj preto čitatelia, — o čom som sa osobne presvedčil, — majú k Životu a jeho kolektívu takú veľkú dôveru.“

ALICJA ROCZKOWA — HLAVNÁ ÚČTOVNÍČKA: „Veľmi milý kolektív, skvelé vedenie. Škoda, že nemožno ľubitsť niekoho, kto pre zastávanú funkciu musí byť často „držgrosom“.

WANDA KRAWCZYKOWA — VEDÚCA VYDAVATEĽSKÉHO ODDELENIA: „Pre našu spoluprácu je charakteristické chápanie potrieb. Pri priležitosti Dňa tlače želala by som si a Životu, aby čitatelia dostávali časopis skôr.“

BARBARA ROHOZIŃSKA — HORSZCZARUKOWA — VEDÚCA KÁDROVÉHO ODDELENIA A ŠKOLENIA: „Veľmi si cením našu dobrú spoluprácu. Výborne si rozumieme. Chcela by som len lepšie rozumieť obsah Života, teda český a slovenský jazyk. Máme totiž veľa sympácie k týmto kultúram a jazykom, ako aj ku kolektívu Života a jeho čitateľom.“

DANUTA RUTKOWSKA — VEDÚCA HOSPODÁRSKEHO ODDELENIA: „Kolektív Života je sympatický. Vždy takto hovoríme o niekom, keď toto tvrdenie nemá byť iba príležitosťou poklonou.“

CELINA IGNATOWICZOWA — VEDÚCA SOCIÁLNEHO ODDELENIA: „Spolupracujeme so Životom od vzniku časopisu a s jeho kolektívom žijeme stále vo veľkom priebežstve. A práve to je vyšším stupňom dobrej a plodnej spolupráce.“

KOLEKTÍV REDAKCIE:

Ked' úprimne, tak úprimne. Aj my chceme byť pre vydavateľstvo peknou „ružou“, lenže aj najkrajšie ruže majú trne. Ale nesúhlasíme s tým, že nemožno ľubitsť „držgrosov“.

INICIATÍVU JURGOVA HODNO PODPOROVAŤ

Zložením sľubu poctivej práce v prospech spoločnosti, prehľbovania jej jednoty a upevňovania zväzkov štátnej administratívy s pracujúcimi, začal v marci svoju činnosť, podobne ako všetky v kraji, novozvolený Novosáčský - vojvodský národný výbor.

Má 140 členov, medzi ktorími sa nachádza predseda miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov. Je ním kr. Ján Vojtas z Jurgova. Jeho rozvážny postoj a vzťah k všetkému, čo súvisí s rozvojom Jurgova je dôkazom, že zverenú úlohu člena VNV bude svedomite plniť. V predvolebnom rozhore sám povedal: „... urobím všetko, aby som neskamal dôveru svojich voličov. Budem sa snažiť pozorne počítať ich hlasy a návrhy...“ (Život č. 1/1976, str. 11).

V našom rozhore o všeličom, najmä o práci v súčasnosti i v neďalekej budúcnosti, kr. J. Vojtas spomenul aj prejav marnotratnosti s akou sa možno ešte stretnúť v poľnohospodárstve. „Mrzi ma, hovoril, keď vidím, ako sa niekedy neužitočne strácajú plody zeme a výsledky práce roľníka. Stáva sa to aj u nás. Gazda sa namáha, zberá napríklad seno, nakladá do stohov a potom akoby na ne zabudol alebo nebol schopný všetko zviezť z poľa.“ Mohli sme si to všimnúť minulej zimy v Bukowine. Práve tam, oproti „Harnašovi“, dolu pod strmým svahom stálo celú zimu niekoľko kôp sena, ktoré nevezeli a nezabezpečili. Každý z nás vie, akú stratu spôsobuje takéto hospodárenie najmä u nás, kde je pôda skúpa na plodiny a krmoviny.

Jurgov neraz dokázal svoju lásku k ludovej umenie; väzia si tu zachovaný originálny folklór a kultúrne pamiatky, ktoré patria medzi klenoty hmotnej kultúry Spiša. Známi sú tiež tunajší nadaní a usilovní majstri rôznych odvetví ludovej umeleckej tvorby s majstrom drevorezby kr. A. Gom-

bošom, ako aj šikovné ruky žien i dievčat. Nadväzujúc na kultúrne dedičstvo, z ktorého tradične čerpajú prvky pri výrobe umelecko-pamiätkových a iných predmetov v družstevnej a domácej výrobe. Vedia si tiež pekne zahrať, zatancovať a zaspievať piesne zdedené po starých matkách a otcoch. Toto všetko bolo zdrojom inšpirácie jurgovských krajanov k zorganizovaniu klubovne KSČaS s ničím neskaleným spišským zariadením.

Takto už býva, že čím je človek vzdanejší, čím má širší rozhľad, tým viac si väži svoje kultúrne dedičstvo. Snaží sa poznáť jeho história, objavovať krásu ludových tradícii, kultúrnych pamiatok, ale zároveň aj zachovávať ich ako súčasť tohto dedičstva a dokument svojho vývoja. Usiluje sa ho približovať najmä mládeži, aby sa z neho poučila, nadvázovala naň a čo najlepšie poznala. Záujem o to je aj v Jurgove.

Nie je preto náhodou, že svojho času vznikla tuna myšlienka a neskoršie konkrétny návrh založenia domu ludovej tradície. Našiel sa aj drevnený dom krytý šindľom, s obývacou izbou a komorou pre domáce a hospodárske potreby, ktorý by sa dalo pre tento cieľ odkúpiť a prispôsobiť. Je najstaršou staviteľskou pamiatkou Jurgova. Postavený r. 1861 na mieste, kde križujúce sa jurgovské uličky tvoria centrum obce, zachoval sa v pomerne dobrém stave. Bol by v nom sústredené cenné pamiatky zo životného prostredia Jurgova. Všetko, v čom tu človek žil, pracoval, tvoril, čo ho obklopovalo a pôsobilo na jeho vývoj. Ba, aj zbierky jurgovských piesní, poviedok či pokradie, prísloví a dávnych dokladov. Tunajší nadšenci zhromaždili už hodne pamiatok, ale mnoho sa ich ešte najde v komorách, poválach v skriňach alebo stodolách. Ošetrované a využité budú obohatovať poznatky o Jurgove a jeho oblasti.

Je pravdou, že keď budova určená na dom ludovej tradície má byť uká-

zaná verejnosti v jej novej úlohe, bude si to vyžadovať veľa práce. Jurgov je však známy zo šikovných nadšencov, ktorí by určite boli ochotní pomôcť. Zatiaľ však všetko hatí nedostatočných prostriedkov na odkúpenie budovy.

„Obrátili sme sa na konzervátora v Bialke, — hovorí krajan Vojtas, — aby nám pomohol. Niečo robil. Snažil sa nájsť inštitúciu ochotnú prispieť finančne. Nepodarilo sa. Pochopiteľne obrátili sme sa aj na Ústredný výbor Spoločnosti. Ale ani tu sme zatiaľ nepochodili, čakáme na odpoveď. Stále niečo okolo toho robíme.“ Napokon kr. Vojtas povedal, že situácia s odkúpením budovy sa môže skomplikovať, lebo do Jurgova a iných obcí prichádzajú rôzni ľudia, ktorí kupujú stare drevene domy, rozoberajú ich a premášajú do Bukowiny, na Gliwicu. Stojí tam už pár takýchto domov, medzi nimi aj jeden z Jurgova, ktoré pre-

menili na turistické domčeky. Dokonca po celom okolí zháňajú dávne pastierske saláše a robia z nich campingu domčeky.

Možno z toho vyvodí záver, že tak veľmi vitaná tuna turistika prináša do rázovitých spišských obci aj negatívne následky. Prejavujú sa nielen vo výstavbe nových domov, ktoré čoraz častejšie mávajú mestský charakter, ale aj v zániku posledných pamiatok ludového stavebnictva. Preto treba chápať nepokoj jurgovských nadšencov ludovej kultúry, aby nezanikla aj ich najstaršia budova. Treba ich užitočnú iniciatívu čím skôr a zo všetkých sôl podporovať. Vyvolaj o ňu záujem u patriciích činiteľov a zachrániť pred zánikom to, čo ešte je cenné. Východisko by sa malo nájsť a jurgovský dom ludovej tradície mal by sa stať reálnou skutočnosťou.

ADAM CHALUPEC

Predsedu MS KSČaS v Jurgove, novozvolený člen VNV kr. Ján Vojtas (sprava) v kruhu príbuzných

Foto: J. Š.

čitatelia redakcia

DOLNÁ ZUBRICA

Celú marcovú volebnú nedelu v našej dedinke padal hustý sneh. Počasie teda neprialo, ale napriek tomu občania šli k voľbám manisťačne. V celej dedinke sa cítilo slávnostnú náladu, hasiči plinili čestnú stráž.

Do slávnostne vyzdobenej volebnej miestnosti ako prvá prišla hlasovať naša mladá krajanka Vladislava Kubáková so sestrou Annou. Potom hromadne odovzdali svoje hlasy členovia našej Spoločnosti a Zjednotenej ludovej strany.

Neskôr do volebnej miestnosti prišla zahrať dychová kapela, ktorú zorganizoval náš krajan Ján Solava z Dolnej Zubrice.

Medzi mládežou, ktorá po prvýkrát šla k volebným urnám, bolo osiem krajánov, medzi nimi najmladšia volička Emilia Kozáková, ktorá 15. marca dosiahla plnoletosť. Najstaršou voličkou v našej obci bola 93-ročná Mária Jurčáková. Obidve dostali kyticu kvetov a blahoželania.

Voľby v Dolnej Zubrike skončili o 18. hod. 20. min. a to iba preto, že voliči zo vzdialenejších sídlisk mali pre zlé počasie sťaženú cestu.

V niektorých iných obciach na Orave voľby skončili oveľa skôr, ako napr. v Chyžnom — v dopoludňajších hodinách. Celkové náš volebný obvod v Jablonke mal najvyššiu frekvenciu v celom Nowosáčskom vojvodstve. Volieb sa totiž zúčastnilo 99,8% voličov.

EUGEN KOTT

NEDECA

V Nedeci sa vo februári konala členská schôdza Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktoré sa zúčastnil aj vtedajší predseda OV KSČaS na Spiši krajan František Kurnát. Veľa pozornosti venovali krajania otázkam vyučovania slovenčiny na miestnej základnej škole. Zdôrazňovalo sa potreba zapisovania detí na toto vyučovanie od prvej triedy, ale aj staršie ročníky. Mnohí diskutujúci sa zaoberali nutnosťou zvyšovania členskej základnej MS KSČaS, teda získavania nových členov v Nedeci. Ako vypĺňalo z diskusie existujú možnosti značného rozšírenia radov Spoločnosti v tejto miestnej skupine. Široko diskutovanou otázkou bola najmä kultúrna činnosť, teda ďalší rozvoj pôsobnosti a pozdvihovanie úrovne miestneho folklórneho súboru a divadelného krúžku. Pri tejto príležitosti mnohí krajania navrhovali založiť pri miestnej skupine dychovú kapelu, k čomu však potrebujú pomoc Ústredného výboru našej Spoločnosti. Hovoriac o zlepšovaní práce klubovne KSČaS diskutujúci zároveň postulovali potrebu zvyšovania počtu slovenských kníh v tejto klubovni, čo súvisí s badeľným rastom čitateľstva.

FRANTISEK KURNÁT

NOVÁ BELA

V posledných rokoch sa v Novej Belej vykonalo veľa práce pri úprave obce a jej okolia. Hodne sa budovalo, opravovalo, takže Nová Bela sa stala skutočne úhladnou dedinkou. Mnoho z týchto práv vykonali Novobelania svojpo-mocne.

Tohoročný plán obecných prác je dosť rozsiahly. Predpokladá o. i. výmenu uličného osvetlenia na žiarivkové, dokončenie stavby chodníkov cez obec a odtokových stôk, ako aj výstavbu a asfaltovanie cest v Novej Belej do Bialky Tatrzánskej. Zároveň sa v pláne nachádza aj zhotovenie 10 lavíc, ktoré majú byť rozmiestnené v rôznych bodoch obce, postavenie betónovej nádrže na zachytávanie vody pre protipožiarne účely, a samozrejme udržiavanie ceľej obce v čistote.

Možno vyjadriť presvedčenie, že spoločným úsilím a vďaka povestnej aktivite obyvateľov Novej Belej budú všetky tohoročné úlohy splnené.

JOZEF BRYJA

ČESKO-POLSKÉ DIVADELNÍ VZTAHY

Ve své knižce Polské drama na české scéně do otevření Národního divadla (1975, str. 122 + 41 fot.) Jan Korzenny v úvodu piše, že „je to první část nástinu česko-polských divadelních styků od počátku až do otevření Národního divadla“, tedy zhruba léta 1849 (uvedení první polské hry v Čechách) až po rok 1883 (s mezipředělem 1862 — otevře-

ní Prozatímního divadla v Praze). Ale v tomto omezení práce ukazuje, jak tyto styky — až již šlo o inscenace her nebo pohostinská vystoupení polských herců a souboru — zaujmaly významné místo v naší slovenské vzájemnosti, jak pomáhaly upevňovat povědomí sounáležitosti a podporovat národně uvědomovací snahy Čechů v XIX. století. K ilustraci aspoň jedna kapitola z Korzenného studie, v níž pojednává o prvním českém uvedení polské národní opery Halka Stanislava Moniuszka. Dirigoval ji dne 28. února 1869 v Prozatímním divadle sám Bedřich Smetana, ktorý se pátral s polským skladateľom. Korzenny to pôkně dokládá obsáhlou citaci z Moniuszky korespondence a časopisu.

Korzenny pečlivě shromáždil z archívnych materiálu českých profesionálních i ochotnických divadel a také z dobových časopisů každou zmínku o polských hrách a polském divadelníctví. Sel ve svém výzkumu ještě dál a dotazníkovou akcí získával informace z periférních a venkovských míst, kde ochotnické soubory dávaly polské hry. V samostatné ilustrační příloze je 41 celostránkových fotografií, přetisků plakátů a portrétu. Textovou část uzavírá cizojazyčné resumé.

Korzenného práce není jen odbornou studií, ale zároveň konkrétním příspěvkem k poznání česko-polské kulturní vzájemnosti na úseku divadelní výměny a ohlasu polských her v Čechách, stejně jako o vztahu polské veřejnosti k snahám Čechů založit vlastní stálou scénu, již se nakonec stalo Národní divadlo.

JIŘÍ DAMBORSKÝ

LISTY ZO SLOVENSKA

Vážení priatelia,

neviem, kto zariadil, že mi začal chodiť Váš časopis, dosiaľ som už dve čísla — a d'akujem Vám za ne. Moja manželka, narodená v Tribši ich prečítala do písmena. Ak by ste mali záujem, mohol by som Vám niekedy niečim prispiť, napr. Trnava v minulosti a súčasnosti (Trnava vo vzťahu k Poľsku), ako revanš za Vašu pozornosť.

Som riaditeľom Štátneho okresného archívu v Trnave, recenzujem a anotujem poľské archívne periodiká pre našu odbornú tlač, v Poľsku mám mnoho dobrých priateľov (univerzita Toruń, Warszawa, Kraków), robil som dlhšie súpis sloveník v archivoch Varšavy, Krakova, Lublina, Gdanská — takže trochu žijem i s problémami Poľska.

S vďakou, srdečným pozdravom a želaním mnohých úspechov Vášmu časopisu.

Dr. Jozef Šimončík
Trnava

Radi si spolu s čitateľmi prečítame článok o Trnave. Život predplatil pre Vás krajan Michal Kalata z Novej Belej č. 149. — redakcia

Prijmite môj srdečný pozdrav a poďakovanie za zaslanie Vášho časopisu. Neviem komu sa mám osobitne poďakovovať, ale predpokladám, že je to niekto z krajanov zo Spiša, zo Spolku z Niž-

ných Lapšov, kde som pôsobil, ako zahraničný učiteľ na slovenskej škole v školskom roku 1951/52, alebo z Čiernej Hory, kde som tiež pôsobil v škol. r. 1954/55.

Veľmi ma zaujíma Váš časopis a zaspomínám si pri jeho čítaní na tie roky, kedy som pôsobil medzi krajanmi. Zaobral som sa tiež mládežou v N. Lapšoch a v Čiernej Hore, rád som hrával s mladými ľuďmi bábkové divadlo i na okolitých obciach. Pracoval som v KSČaS ešte s nebohým Petrom Goreľom v Nižných Lapšoch.

Rád by som sa i naďalej, prostredníctvom Vášho časopisu, dozvedal o živote a práci našich krajanov.

S pozdravom

JURAJ TOBÁKOS
NOVÉ ZÁMKY

Ďakujeme za milý list a oznamujeme Vám, že Život pre Vás predplati kr. Jozef Kramontka, 34-442 Ľapše Nižné č. 91, preto jemu patri podávanie za zasielanie nášho časopisu. — redakcia

INTERVENIE

PEKELNÍK —

PODSKLINE

V poslednom čase naša redakcia dostala rad listov od čitateľov z Pekelníka, ktorí sa sťažujú, že od januára t.r. nedostávajú Život. Snažili sme sa túto vec okamžite vysvetliť tak na pošte v Pekelníku a u predsedu MS KSČaS kr. A. Rafáča, ako aj v ústredí „RUCH-u“, kde sme zistili, že istá časť predplatného z tejto obce bola vplatená na zahraničné konto. Preto sme týmto predplatiteľom začali posielat Životy z redakčných zásob. Chybou sme už napravili a tak dúfame, že nasledujúce čísla Života budú všetci predplatiteľia z Pekelníka dostávať pravidelne. Ďakujeme všetkým čitateľom za listy a upozornenie na nedochádzanie nášho časopisu.

K podobnému nedorozume-

niu došlo aj v Podskli, kde väčšina predplatného bola taktiež v platená na zahraničné konto. Aj tu sme chybu napravili, takže Život mal by už prichádzať systematicky.

Redakcia

ZELOV

Dne 13. dubna t.r. se konala v sále odborné zemědělské školy schůze spojeného městského a obecního výboru Jednotné národní fronty, již se zúčastnil poslanec Bronisław Cieniewski, náčelník města a sduř. obcí S. Baranowski a čtyřicet členů.

Schůzka zahájila uvítáním všech přítomných předsedkyně Krystyna Wojejszová. O práci volebních komisi a o průběhu voleb hovořil náčelník Baranowski. Celkem hlasovalo 99,38% voličů. Dále oznámil, že v letošním roce bude zahájena výstavba obytného bloku pro 55 rodin, bude dokončena stavba silnice na Patky, byly učiněny kroky k získání souhlasu na stavbu čistící stanice odpadových vod, obchodních pavilonů a

kavárny, internátu pro zemědělské učiliště a dům nábytku. Dále se zařizuje rentgen pro zdravotní středisko a byla již vyřízena otázka lepšího spojení Zelova s Piotrkowem a Belchatowem. Poslanec Cieniewski, který je také předsedou občanské samosprávy, hovořil o rozdělení města na nové obvody, protože dosavadní rozdělení již neodpovídá

skutečnosti. Vyzval shromážděné, aby se připravili na zakládání společenských organizací, které budou pečovat o lepší hygienu v obcích a osadách.

V diskusní části schůze se hovořilo o 20. výročí města a také o dvacetiletí práce místního všeobecně vzdělávacího lycea.

w. LUSCIŃSKI

Zelovské náměstí

MLADÝM O SPORTE

Naši mladí čitatelia obrátili sa na redakciu Života s niekoľkými otázkami, týkajúcimi sa niektorých najdôležitejších udalostí, ktoré nás tento rok čakajú v športe. Vyhovujeme týmto požiadavkam a odpovedáme mladým krajanškým milovníkom športu. Keby ste mali ešte nejaké otázky nie len zo športu, ale aj z iných oblastí života, radi odpovieme na stránkach Života. Čakáme teda na vaše listy.

Máj tradične otvára štartovú sezónu v letných športoch. Na dráhy štadiónov vychádzajú ľahkí atléti, na riekači a jazerách pretekajú veslári, kačkári či plachtári, štartujú cyklisti a pretekári mnohých iných športových odvetví. Síce dnes, keď sa na svete buduje čoraz viac športových hál, palácov a dokonca krytých štadiónov, štartová sezóna

na trvá v podstate skoro celý rok, ale aj tak letné štartové na otvorených štadiónoch bývajú atraktívnejšie a vzbudzujú oveľa väčší záujem milovníkov športu.

Rok 1976 je rokom olympijských hier, ktoré sa začnú 17. júla v Montreale. Preto každý májový štart, každé preteky sa budú hodnotiť z olympijského zorného uhla. Budú totiž prevíenkou aktuálnej formy budúcich olympionikov, svedectvom lepšie či horšie využívania zimného obdobia pri prípravách k tomuto najvýznamnejšiemu športovému podujatiu na svete.

ŠTVRTÁ OLIMPIÁDA IRENY SZEWIŃSKIEJ

Usilovne sa pripravuje k svojmu štvrtému olympijskému štartu v Montreale svetová rekordérka na 400 a 200 m Irena Szewińska. Na začiatku roka trénovala v Zakopanom, potom sa pripravovala v Japonsku, kde zároveň vyhrala niekoľko pretekov, dosahujúc znamenité výsledky. Táto najúspešnejšia poľska olympionička, držiteľka 6 medailí (po 2 zlaté, striebornej a bronzovej) bude v Montreale štartovať v behu na 200 m a pravdepodobne — závisle od programu hier — aj na 100 alebo 400 m, ako aj v jednej zo štafiet.

NÁSTUP MLADÝCH

V jednotlivých reprezentačných družstvach sa z roka na rok zjavuje čoraz viac mladých športovcov, — niekedy priam v školskom veku, — ktorí úspešne hájia farby svojich krajín. Mnohí sa iste pamäťajú na olympijské úspechy v Mnichove, 14-ročnej sovietskej gymnastky Olgy Korbutovej, budú vlniajším triumfom na majstrovstvách Európy 13-ročnej rumunskej gymnastky Nadie Comanecovej, alebo aj olympijské medaily v plávaní 15-ročnej Australánky Shane Gouldovej a svetové rekordy jej rovesníčky Kornelie Enderovej z NDR. Ěste väčší účasť vzbudzujú úspechy „zázračných detí“ v iných športových disciplínach, napr. v Fahkej atletike. Priam k senzáciám patrilo napr. olympijské zlato v skoku do výšky 16-ročnej Ulriky Meyfarthovej (NSR) a je ním v určitej miere trebars a tohorčí svetový rekord vo vrhu guľou (21,85 m) Američana Terence Albrittona, ktorý ešte predvlni bol juniorom. Nedávno sa v austriackej ľahkej atletike objavila nová mladá hviezda — 14-ročná sprinterka Debbie Wellsová, ktorá prebehla 100

m za 11,3 sek. a 200 m za 22,8 sek. Irene Szewińskiej pribudla ďalej jedna súperka.

PRETEKY MIERU

Z májových športových podujatí sa u nás vari najväčšej popularite tešia Preteky mieru. Mnohí milovníci cyklistiky si tento rok kladú otázku, či tieto preteky vyhrá po štvrtý raz Ryszard Szurkowski, alebo po druhý raz Stanislav Szozda. Obaja cyklisti sú v znamenitej forme. Starajúci sa v rámci príprav na PM v Alžirsku, Szozda obsadil v celkovom poradí pretekov okolo Annaby prvé miesto a Szurkowski vyhral v týchto pretekoch štyri etapy (zo siedmich). Dobrú prípravu a stúpaciu formu potvrdili aj ďalšie štarty vo Francúzsku a Taliansku, kde popri spomínanej dvojici sa skvele uviedli aj Tadeusz Zawada, Tadeusz Mytnik, Mieczysław Nowicki, ako aj Janusz Kowalski. Samozrejme, že ani najlepšia príprava ešte neznamená víťazstvo. A tak na to, či zvázal Szurkowski, Szozda alebo cyklista z inej krajiny, musíme počkať do 24. mája, kedy sa v Berlíne skončí posledná etapa týchto veľkých pretekov troch bratských redakcií — Trybuny Ludu, Neues Deutschland a Rudého Práva.

27 VÍŤAZSTIEV

24-ročná Rosemarie Ackermannová z NDR, svetová rekordérka v skoku do výšky (195 cm), zdá sa byť skoro istou kandidátkou na olympijské zlato v Montreale. Poslednýkrát prehrala 26. februára 1974 v Prahe s československou výskárikou Miladou Karbanovou. Odvtedy štartovala na 27 pretekoch (do apríla t.r.) doma a v cudzine a všež výsazila, pričom 18-krát prekročila výšku 190 cm. Napriek tomu na olympijských hrách bude mať Ackermannová hodne vážnych súperiek. Patria k nim o.i. Meyfarthová (NSR) — 192 cm, Gusenbauerová (Rakúsko) — 192 cm, Huntleyová (USA) — 190 cm, Blagojevová (Bulharsko) — 194 cm, Kirstová (NDR) — 190 cm, ako aj československé výskáriky Viera Bradáčová — 188 cm, Mária Mračnová — 187 cm a najmä Milada Karbanová — 191 cm. Bude záhadno pripomínať, že československé výskáriky sa vedia na olympiádu znamenite pripraviť. Na OH v Mexiku Miloslava Rezková nepatrila k favoritkám a predsa dokázala vybojať zlatú medailu.

JÁN KACVINSKÝ

DUM,...

(DOKONČENÍ ZE STR. 5)

Dveře lékařova domu jim otevřel vytáhlý, asi patnáctiletý hoch.

„Pan Blunt?“ otázal se. „Pan doktor tady není, ale nechal tu pro vás zprávu pro případ, že se zde zastavíte.“ Předal jím obálku a Tommy ji nedokávě otevřel.

„Drahý pane Blunte, mám důvod věřit, že jedem byl ricin, rostlinná toxikalalbumoza s vysokým účinkem. Prosím, ponechte si to začít pro sebe.“

„Ricin,“ zamumlal Tommy, „víš něco o něm, Tuppence?“ Vyznáš se trochu v těch věcech?“

„Ricin,“ řekla Tuppence zamýšleně, „se získává z ricinového oleje, pokud se nemýlim.“

„Nikdy mi ricinový olej nebyl sympatický.“

„Ricin se získává z oleje nějaké prýžcovité rostliny. Myslím, že jsem nějakou takovou prýžcovitou rostlinu viděla dnes ráno v zahradě, taková velká rostlina s hladkými listy.“

„Myslím, že by si ho někdo mohl vy-

robit tady? Mohla by Hannah provést takovou věc?“

Tuppence zavrtěla hlavou. „Nezdá se mi to pravdopodobné. Nevěděla by dost dobré jak.“

Náhle Tommy zvolal „Ta kniha!“ Vytáhl ji z kapsy a počal v ní listovat. „Myslel jsem si to. Na této straně byla dnes ráno otevřena, viděl, Tuppence, ricin!“

„Mně je to dost jasné,“ odpověděla Tuppence. Pokračovala v chůzi a horlivě četla. Najednou hlučně zklaplala knihu. Přiblížili se opět k domu.

„Tommy, mohl bys teď nechat jednat mne? Přede vším,“ řekla Tuppence, „musím položit několik otázek sledné Loganové.“

Vyběhla po schodišti. Tommy ji následoval. Zaklepala prudce na dveře a vešla dovnitř.

„To jste vy, má drahá?“ zeptala se slečna Loganová. „Víte, že jste příliš mladá a hezká na to, abyste byla detektivem? Vypátrali jste něco?“

„Ano,“ řekla Tuppence, „vypátrali.“ Slečna Loganová k ní tázavě vzhlédla.

„Nevím, jsem-li hezká, ale přesto, že jsem mladá, pracovala jsem za války v nemocnici. Vím leccos o terapeutických sérech. Náhodou vím, že když je ricin podkožně vstřikován v ma-

lých dávkách, vytváří se imunita — tvoří se antircin. Tento fakt otevřel cestu k objevení principu terapeutických sér, a vy to víte, slečno Loganová. Sama jste si dávala po nějaký čas ricinové injekce. Pak jste požádala jed s ostatními. Pomáhala jste svému otcovi pri práci, a tak víte o ricinu všechno — i jak ho ziskat a extrahovat ze semen. Vybrala jste si den, kdy Dennis byl na čaji venku, nemohla jste mu dát jed současně — mohlo by zemřít před Luisou Hargreavesovou. Po kuduk by zemřela ona dříve, dědil by on její peníze a po smrti by přešly na vás, jeho nejbližší příbuznou. Vzpomínáte si, ráno jste nám řekla, že jeho otec byl vaším brafrancem.“

Stará paní strnula.

Náhle vtrhla dovnitř z vedlejšího pokoje rozrušená postava. Byla to Hannah. V ruce trhala hořící pochodeň a divoce s ní mávala. „Pravda byla vyřízena! To je ta nehodná! Viděla jsem ji čítat v této knize, usmívala se při tom a já jsem věděla své. Našla jsem knihu a stránku — ale nic mi to neříkalo. Ale hlas páně mluvil ke mně. Nenáviděla mou velitelku. Byla vzdycná, zárlivá a závistivá. Nanáviděla naši něžnou slečnu Luisu. Avšak nehodná budou zatraceni, oheň Všemohoucího je stráví!“ Mávajíc loučí, vrhla se k posteli.

Stará paní vzrušeně vykřikla. „Odvedte ji, — je to pravda — ale odvedte ji!“

Tuppence skočila k Hannah, ale ženě se podařilo zapálit záclonu nad postelí dříve, než jí Tuppence mohla vztít louč z ruky a uhasit ji.

Tommy, čekající venku, prudce vrhl dovnitř. Strhl záclony visící kolem postele a udusil je kobercem. Pak se spocházel pomoci Tuppence — a než se jí podařilo zneškodnit Hannah, vstoupil do pokoje dr. Burton.

Několik slov stačilo k objasnění situace.

Rychle přistoupil k posteli, zvedl ruku slečny Loganové a suše ohlásil: „Ten šok ohněm, to už na ni bylo příliš. Je mrtva. Snad je to za těchto okolností to nejlepší.“

Odmlčel se a pak dodal: „Na té sklenici od whisky byl též ricin.“

„Je to opravdu asi nejlepší vyřešení případu,“ řekl Tommy, když zanechali Hannah v doktorově autě a zůstali sami. „Tuppence, byla jsi prostě báječná. Použil bych známého přísloví: Je to velká výhoda být inteligentní a nevpadat na to.“

„Tommy,“ zasyčela Tuppence, „ty jsi ale zvře!“

AGATHA CHRISTIE

Obecní družstvo „Samopomoc Chlopska“ je organizací nejlépe přizpůsobenou práci v obcích. Může obsahovat otázky spojené se službami pro zemědělství a vesnické obyvatelstvo v nejšíří rozsahu. Jeho hospodářské roční i dlouhodobé plány jsou skutečnou součástí plánu společensko-hospodářského rozvoje sdružených obcí a realizace úkolů vyplývajících z tohoto plánu je koordinována obecními orgány, které také provádějí dozor.

Soustředění činnosti tří družstevních organizací v rámci Obecního družstva usnadní obecním orgánům zasahovat do všech odvětví zemědělství. Vytvoření jedné základní organizace celého zemědělského družstevnictví umožní organizačně ekonomické řízení rozvoje zemědělství a profilování styku se zemědělci. Provedena reforma — sloučené zásobovací a odbytových, mlékárenských a zahradnických družstev — přináší lepší podmínky pro rozvoj specializace v hospodářstvích. To by-

SJEDNOCENÍ SIL ZEMĚDĚLSKÉHO DRUŽSTEVNICTVÍ

lo idejí sloučení tří družstevních organizací.

Základními články spojeného družstevnictví budou obecní družstva, které budou moci svou činnost přizpůsobovat oblasti obce. Na vojvodském stupni, podle administrativního rozdělení země, budou působit vojvodská mlékárenská a zahradnická družstva. Obecní družstva, vojvodská mlékárenská a zahradnická družstva budou sdružena ve Vojvodském svazu zemědělských družstev „Samopomoc Chlopska“, který převeze úlohu zástupce zceleného zemědělského družstevnictví ve vojvodství. Vojvodský svaz zemědělských družstev bude kromě svazo-

vých funkcí provádět hospodářskou činnost v zájmu členských družstev, organizovanou podle odvětvových výrobních závodů.

Na úrovni státní bude zástupcem zceleného vesnického družstevnictví Ústřední svaz zemědělských družstev „Samopomoc Chlopska“, který vznikne sloučením Ústředního svazu mlékárenských družstev a Ústředny zemědělských družstev s Ústředním zemědělských družstvem „Samopomoc Chlopska“.

Zústanou a dále budou v této zcelené organizaci upevněná oborová odvětví hospodářské a organizační činnosti spojená s mlékárenstvím a zahradnic-

tvím. Jednotlivé družstevní organizace si uchovají své hmotné základny, okruh působení a dosavadní zaměstnance. Plně budou uchovány také dosavadní výsledky a prospěšné tradiče jednotlivých organizací.

Spojená družstevní organizace bude pokračovat a rozvíjet svazky, které byly navázány mezi jednotlivými druhy družstev a zemědělci.

Aktiv samosprávy tří dosavadních družstevních organizací bude zapojen do práce samosprávných orgánů a dalších forem družstevní činnosti v okruhu působnosti sjednocené organizace. Např. na slučovacím kongresu byli do Rady Ústředního svazu zemědělských družstev zvoleni všichni aktivní činní členové rad dosavadních ústředních svazů.

Změny vyplývající z programu sjednoceného zemědělského družstevnictví budou zaváděny postupně a celý proces bude ukončen v příštím roce.

S.D.

ZAUJÍMAVOSTI

Americkí vedci spracovali naposledy atlas rakoviny, z ktorého vyplýva, že táto choroba vzniká predovšetkým ako následok vplyvu prostredia, v ktorom žije človek. Tak napr. zistili, že ukazovateľ ochorení na rakovinu plúc je najvyšší v Anglicku. Avšak Angliačania, ktorí sa prestahovali do Afriky alebo Austrálie, chorlavejú na túto nemoc veľmi zriedkavo. Taliansi vo svojej vlasti často bývajú

chorí na rakovinu žaludka, za to medzi talianskymi emigrantmi je toto ochorenie skoro neznáme.

Hrôzostrašná a nevšedná scéna sa predinádavnom odohrala na hraničnom moste medzi Brazíliou a Argentínou v mestečku Uruguaiaan. Na vyše sto osôb čakajúcich na colnú prehliadku zaútočili africké včely, ktorých uštipnutie býva často smrteľné.

Cestujúci a pohraničiai sa zachraňovali skokmi do rie-

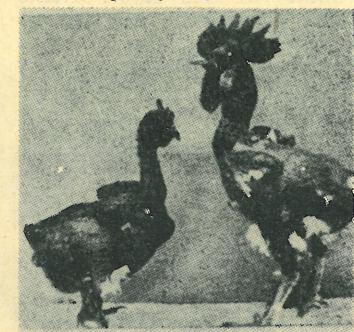
ky, colní úradníci sa zabarikadovali na colnici a turisti sa pozatávali v autách. 160 osôb bolo ranených, niektorí museli odviezť do nemocnice. Tento nebezpečný druh včiel sa vylahol z hmyzu dovezeného pred 20 rokmi z Afriky pre vedecké účely. Odvtedy mnohé oblasti Južnej Ameriky bývajú postihované touto smrtonosnou pliagou...

V južnej Afrike rastie strom nazývaný „diabolský“, ktorý

má schopnosť hromadiť fosfor. V noci „diabolský strom“ svieti tak silne, že možno pri nám čítať noviny.

Connecticut (USA): V pracovnach miestnej univerzity sa robia experimenty s chovom nového druhu hydry. Ide o sliepky bez peria, určené pre priemyselnú produkciu. Ako ukázali doterajšie výskumy, nedostatok peria zvyšuje nosivosť a urýchluje prirastky na mäse. Zatiaľ sa však ešte nepodarilo dosiah-

nuť podobnú odolnosť na infekcie, otravy krmivom atď., ako u hydiny s perím.

MÁJ

Všetko sa v tomto mesiaci začína slávnostne — prvého mája — sviatkom pracujúcich celého sveta. Je to mesiac bývalého vývoja prírody, plnej jari pod horami, symbol kvitnutia, vtáčieho spevu a prvej zeleniny na trhoch. Za dňa na deň aj les sa mení na nepoznanie, zbierajú sa liečivé bylinky a objavujú sa prvé jarné huby smrčoky (smrž) a niekedy dubáky. Väčšina vtákov vysedáva vajíčka. Pri letiavu žlna a kukučka. Jelenice, srny, vydry rodia mláďatá. Prvé dni mesiaca, u nás žiaľ menej, na Slovensku viac, stavia sa zelené máje, zdobi sa domy, niekde sa rozsypáva v izbe bylinky alebo puškvorec. Začínajú sa májové hry a zábavy.

Stari Rimania venovali tento mesiac mýticej bohyne plodnosti a matky Zejme Máji, dcére boha pastierstva a urody Fauna. Obete Máji skladali v prvom dni mesiaca. Možno preto je máj zvaný aj mesiacom lásky, hoci práve vtedy sú dni na poli veľmi pracovité a vŕačné, ale na láske nie je toko času. Ľudové príslovie sice hovorí, že „májový dás a májová láska dávajú najväčší úžitok“, podobne ako stará pesnička:

„Milý môj, milý môj,
ružička voňavá,
dokým fa nevidím,
celá som nezdravá.
Taká som nezdravá,
že má nič neboli,
len mi srdce moje
lúbosť, láska mori.“

Dnes rady starších doktorov zdajú sa nám trochu zastaralé, ale sú naozaj také? Odporučali napr. v máji „ocistíť sa, často umývať tvár, ruky a ostatné telo v studenej vode. Najmä však pripríjať palinkové víno, čo odstraňuje kamene a spevňuje žáludok. Dobre je denne zajest si čerstvého májového másla s mäkkym chlebom a kráčahom cmaru. Ak už narastol na záhrade hlávkový šalát, nešetrí ho, ale čo možno najviac hostiň si z neho pripraviť. Osoziť to veľmi ľudskému organizmu a ľudskú dušu k hravosti povzbudzovať. Neodporúča sa veľmi horúce a veľmi studené jedlá“. Táto rada platí dokonca po celý rok. V starých kalendároch sa odporúča k jedieniu aj fenyklové korenie, pitie palinky a šalvie, využívanie sa pálenke a pivu, ktoré sú viac škodlivé ako víno a ich účinok na človeka je dlhší. Odporuča sa pitie čerstvej voďičky, najlepšie zo studne položenej na

východ. Treba sa vystrihať chorob plúc a priedušiek a ženy majú sa vychýbať hysterii. Šťastné dni v tomto mesiaci sú 7., 15., 20., ale nesmie sa počítať s nádejou zrodenu 3. a 6. Zasa 12., 13., 14. sú dni studených záhradníkov, kedy vraj bývajú posledné mráziky, ako to aj vystriha ľudová pranostika: „Chladný máj bez mrazu gazdovi je milý, bude mnogo sena aj radosť v obili“. Spojitosť medzi počasím a úrodou sa nachádza vo väčšine pranostík, ktoré obsahujú postrehy a moudrosti predkov — rolníkov. Patria k nim aj tieto predpovede: „Májové blato je pre hospodárstvo zlatá“, „Májový dás a včielci stojí ako Viedek“, „Na Floriána dás dásik hustý, bude zber bohatý, dobrý a čistý“, „v máji, aby ani palica pastierovi neosýchala“.

(ZOZB. MIŠO)

Z KALENDÁRA NA —

JÚN — ČERVEN

V júni naďalej chemicky bojujeme proti pásavke zemiakové, ako aj začíname bojovať proti zemiakové nákaže.

V druhnej polovici mesiaca kosíme repku. Repku treba kosiť opatrne, najlepšie ráno a večer.

Kličiacu kukuricu musíme chrániť pred vtákmi. Za týmto účelom používame zvláštne chemické prostriedky alebo stavíme na poli strašiaky na pustené karbolom alebo iným odpudzujúcim prostriedkom.

V júni môžeme začať pripravovať kompost.

Musíme sa pripraviť na zber obilia. Treba tiež zabezpečiť vápno na hnojenie strnásk.

Ovocné záhrady naďalej postriekavame a hnojime minerálnymi hnojivami.

Nesmieme zabúdať ani na boj proti muchám.

Na zemiakových poliach vykonávame ošetrovacie práce, ktoré majú za účel zničenie burin, ako aj skyprenie a vetranie pôdy. Základným náradím je oborávač, ktorý oboráva zemiaky a zároveň níč burinu.

Prvé oborávanie robíme plynko, do hlbky 6 až 8 cm, potom každých 8 až 10 dní hlbšie na 12 až 20 cm. Zemiaky oborávame predtým, kým sa na vňati ešte nevytvoria kvetné púčiky, lebo po tomto termíne to neprinesie žiadnen osoh, naopak, hľoko možno vtedy poškodiť mladé buňky. Tieto práce robíme vtedy, keď je pôda vlhká.

Počas prvého pletia vysievame prvú dávku dusíkatých hnojiv a pred posledným oborávaním dávame fosforové a draselné hnojivá.

Po zemiakoch sa často pestuje rastliny, ktoré neznášajú kyslú reakciu, napr. jačmeň. Preto skôr treba výpriev pole. Výpriev môžeme vysievať na zemiaky počas vegetácie, ale iba dovtedy, keď vňať

ešte nemá viac ako 15 cm. Túto prácu robíme za pekného počasia, keď rastliny sú suché. Na hľoké, piesočnaté pôdy dávame mletý vápenec alebo hnojivový kriedu v množstve okolo 10 q na ha. Na pevnosť pôdy používame poľnohospodárske výaprovo v množstve 7—10 q/ha. Po vysiate treba výprovo dôkladne vymiešať pomocou pleky alebo oborávača.

Podmienkou vysokej výnosnosti lúk je — popri intenzívnom hnojení — náležité užívanie, ktoré spočíva prinajmenšom v trojnásobnom kosení.

Najvhodnejšie obdobie kosenia pripadá medzi klásením a kvitnutím trávy, keď obsah krmoviny v zložkach je v tráve najväčší.

Keď oneskorujeme kosenie, získavame väčšie množstvo trávy, ale tratíme bielkoviny a iné zložky.

Najväčší význam má včasné kosenie prvej trávy, čo zaisťuje väčšie výnosy a má príznivý vplyv na rast ďalšej trávy. Za príznivých podmienok môžeme kosiť väčšinu intenzívne hnojených lúk už koncom mája.

Dôležité je starostlivé kosenie. Chybou je príliš vysoké kosenie, 6 — 8 cm nad zemou. Stráca sa pritom nie len výhra sena, ale na takej lúke sa rozvíja vysoká tráva, ktorá je príliš riedka a umožňuje rast burin.

Aj príliš nízke kosenie nie je správne, lebo zväčšuje odparovanie vody z pôdy, oneskoruje a oslabuje odrastanie mladej trávy.

Pri intenzívnom hnojení a príznivých poveternostných podmienkach, druhýkrát kosieme lúky v polovici júla a tretíkrát v polovici septembra. Trojnásobné kosenie obmedzuje rozvoj vysokej trávy, zväčšuje podiel nízkej trávy, prosipie hustnutiu mladej trávy, ako aj odstraňuje väčšinu burin. Casté kosenie je teda prirodzeným pestovacím

úkonom, ktorý umožňuje udržať najhodnotnejšie a najžiaducejšie botanické zloženie trávy na lúke.

Dôležité je obdobné vypásanie lúky dobytkom. Vypásanie, podobne ako trojnásobné kosenie, má príznivý vplyv na zväčšenie podielu nízkych tráv, ako aj vikokvetých rastlín a obmedzuje rozvoj burin na lúke.

Jarné hnojenie nestačí na dosiahnutie vysokých výnosov počas druhého a tretieho kosenia.

Lúky nachádzajúce sa na hľiskach, minerálnych pôdach, ktoré v lete skôr vysychajú, treba po prvom kosení opatrne hnojiť. Hnojenie je nevyhnutné, keď prvýkrát kosieme včas; totiž koncom mája bývajú zrážky a je zásoba vody. Dávame vtedy: 100 kg močoviny a 60—70 kg 60-percentnej draselnej soli. Keď je leto suché, neodporúča sa hnojenie takéhto lúk po prvom kosení.

Lúky na pevných, fažkých a vlhkých pôdach treba hnojiť po prvom kosení. Musíme vysiať: 150 kg liadku amónneho alebo 120 kg močoviny, ako aj 60 kg 60-percentnej draselnej soli.

Lúky na rašelinových pôdach by mali byť hnojené po prvom kosení. Na hektár dávame 100 kg močoviny a 80 kg 60-percentnej draselnej soli.

Lúky, ktoré na jar pomaly vysychajú, teda na chádzajú sa najčastejšie na rašelinovo-minerálnych a vlhkých pôdach, ako aj na minerálnych pôdach, musia byť po prvom kosení nevyhnutne hnojené.

Na rašelinových pôdach vysievame na hektár 100 kg močoviny a 100 kg 60-percentnej draselnej soli. Na minerálnych, vlhkých a pevných pôdach možno dávku dusíkatých hnojív zväčšiť do 150 kg močoviny a dávku draselnej soli znížiť do 60 — 70 kg.

S.D.

Humor

Učiteľ sa pýta žiaka:
— Povedz mi budúci čas
slovesa zívať.
— Spaf.

omezuje na jaře, kdy ob-
sahují větší množství jedova-
tého solaninu a to zvláště pod
slupkou a kolem oček.

Štipka soli pridaná do vody
udrží dlhšiu dobu čerstvé re-
zané kvetiny.

Dospievajúci Ondrejko ot-
covi:

— Po ktorej strane ulice by
mal muž viesť ženu?
— Po tej, na ktorej nie sú
výklady!

Malý zajíček prosí mámu:
— Zakryj mi usí!
— Proč?
— Támhle za kečem stojí
myslivec!
— Bojiš se?
— Ne, ale nechci slyšet co
řekne, když se netrefí.

RECENO – PREČTENO

Chaplin, když ještě byl ma-
lý a chodil do školy, rozbil
jednou okno výkladu. Chtěl
utéci, ale majitel obchodu ho
chytil.

— Neviš, že za okno mu-
síš zaplatit? — křičel.
— Přirozeně — vykoktal
ustrašený chlapec — právě
jsem chtěl utikat pro penize.

Kto má veľa peňazí, je šta-
stný. Kto má peknú ženu, je
šťastný. Kto nemá ani to, ani
to, môže spokojne spať.

Z domáceho hrnca...

Brambory jsou významným
dodavatelem škrobu a vitami-
nu C. Obě látky se snadno
vyluhují do vody a kromě
toho se vitamín C ničí okysli-
čování. Proto je nutné ome-
zit močení brambor ve vodě.
Nevaríme je v přílišném
množství vody a nenecháváme
ležet oloupané, aby na ně ne-
působil kyslík ze vzduchu.
Při vaření brambor dodržuje-
me následující zásady: —
škrábeme, myjem a krájíme
brambory na menší kousky
těsně před vařením;

— vkládáme je do vařící oso-
lené vody;
— vaříme pod pokličkou a
prudkým varem.
Vaření brambor ve slupce

VÍS, ŽE...

Zhruba před 80 miliony lety
se uskutečnila „květinová re-
voluce“. Náhle se začaly uka-
zovat krytosemenné rostliny.
Předtím převládaly na Zemi
obrovské dřeviny, plavuně a
kapradiny. Botanikové uvádějí
přes 200 000 krytosemenných
rostlin, vyskytujících se dnes
v přírodě.

li, že to bola mimoriadne vy-
strojená svadba, skrývajúca v
týchto slovach narážku na
snehobiele šaty mladuchy, ktorí
diváci pornografických
filmov zapamätali ako osobu
neprikladajúcu žiadom vý-
nam šatám, skôr sťažujúcim
jej úlohy vo filmoch, v ktor-
ých vystupovala.

Zenzi Schmidtová, majiteľ-
ka malého gazdovstva v All-
gau, vysoko v Alpách, dala do
novin inzerát tohto obsahu: „Gazdovská dcéra so 120 000
mariek vena, 26-ročná, pekná
blondinka, hľada manželá“. Obsah inzerátu sa nezhodoval
so skutočnosťou, keďže Zenzi
nie je práve najkrajšia, ne-
má venu a má 40 rokov. Na
inzerát odpovedalo vyše 100
záujemcov. Zenzi pracovite
odpovedala všetkým, že rada
príde na stretnutie, ale býva
ďaleko od mesta preto prosí,
aby jej kandidát posal pe-
niaze na cestu — čo bude dô-
kazom, že má o známosť sku-
točne vážny záujem. Zanedlho
začali prichádzať peňažné
poukážky. Celkove sa nazbie-
ralo niekoľko tisíc mariek.
Ale Zenzi neprišla na žiadnu z
dohovorených schôdzok. Keď o domnelú blondínsku
prejavila záujem polícia oz-
námila, že v inzeráte trošku
klamala, lebo sa veľmi che-
la výdať. Potom si to však
rozmyslela a došla k záveru,
že sa nemôže ukazať Ruďom,
lebo by boli veľmi sklamani...

NEŽ MLÁDE DOSPEJE...

Omnoho častejšie sa vyskytuje potenie obmedzené len na
určité časti tela. Najčastejšie
to býva na nohách, rukách,
pod pazuchami a v oblasti
vonkajších genitálií. Ak sa na
miestach nadmerného potenia
usadia pliesne, ktoré vyskakovajú
často aj zápal s mokváním,
treba sa bezpodmienečne
obrátiť na lekára.

dy, ale treba liečiť príčinu,
ktorá vyvoláva toto potenie a
zabezpečiť pre organizmus aj
dodávku minerálov a vitamínov.

Omnoho častejšie sa vyskytuje potenie obmedzené len na
určité časti tela. Najčastejšie
to býva na nohách, rukách,
pod pazuchami a v oblasti
vonkajších genitálií. Ak sa na
miestach nadmerného potenia
usadia pliesne, ktoré vyskakovajú
často aj zápal s mokváním,
treba sa bezpodmienečne
obrátiť na lekára.

Pri potení rúk alebo nôh
najjednoduchšou ochranou je
časte umývanie postihnutých
miest vlažnou vodou bez my-
dla a ich vhodné osušovanie
utieraním a pudrovaním, nie-
ktorým detským púdrom. Ak to
nestačí, je dobré skúsiť kú-
panie spomínaných časti ráno
aj v slabučkom roztočku hy-
permanganu, prípadne kuchynskej
solí alebo 1 až 2% roztočku formaldehydu.

Dobre sa osvedčuje umývanie
rúk alebo kúpanie nôh v
odvare z dubovej kôry. Od-
var sa pripravuje takto, že na
pol litra vody sa dáva 10 dkg
kôry. Kôru treba len zaliať
studenou vodou, nechať 15
minút stáť a až potom pre-
variť. Ruky sa umýva odvarem
aspón dvakrát denne, no-
hy treba aspoň raz denne kú-
pať.

Pri potívých nohách treba
dvakrát denne vymieňať pan-
čuchy a nesmú sa používať
silónové pančuchy. Obuv má
byť kožená a volnejšia.

Na odstránenie charakteris-
tického zápacu potu, hlavne
pod pazuchami nachádzajú-
sa rôzne špecifiky, ktoré sú k
dostaniu v drogeriach a ob-
chodoch s kozmetikami. Mož-
no tiež skúsiť aplikáciu zásy-
pu s malým obsahom jedlej
sôdy, ktorá neutralizuje mast-
né kyseliny, vznikajúce roz-
kladom tuku, vylučujúceho sa
potom.

TAKÝ JE ŽIVOT

V Fontenay-sous-Bois vo
Francúzsku sa konal sobáš
Claudine Beccarieovej a Di-
diera Faya, ktorý vzbudil po-
zornosť západnej tlače. Totíž
mladucha bola populárna me-
diu zástancami pornografic-
kých filmov ako filmová
hviezda. Do filmu zlákala ako
partnera aj svojho terajšieho
manžela, povolaním zámoční-
ka. Pozorovatelia konštatova-

Z AMOROVEJ LÚCKY

Ako dlho ostaneme mladí?
Tak dlho, ako sme milovaní.
(Dante).

Dobrý muž, je žene hladivo,
zlý strašidlo. (Slov. lud.
prisl.)

Kto strieda lásku, vie zabúdať.
(P. Syrus).

Ručnice, kùň a žena se ne-
pùjčují (Myslivecké přísloví)

Nemilujme příliš. Splníme
první podmínu toho, aby-
chom byli milováni (La
Rochefoucauld)

DOMÁCA POKLADNICA

ZDRAVIA

Potenie je bežný jav, s ktorým sa človek stretáva najmä v teplých letných dňoch. Niektorí ľudia sa však potia vo zvýšenej mieri bez ohľadu na to, či je teplo alebo zima. To-
to nadmerné potenie je už nie-
lenžne neprirodzené, ale môže
skrývať vnútorné choroby. Dlhšie trvajúcom potením
stráca pritom organizmus nie-
len vodu, ale aj soľ, kyselinu
mliečnu a iné potrebné du-
sikaté látky a vitamíny. Môže to vyvolávať u nieko-
rych ľudí svalové krč alebo
aspón prejavy výraznej úna-
vy. Prítom sa pot na povr-
chu kože rýchlo rozkladá a
tým dáva charakteristicky zá-
pach, ktorý strpčuje život
týchto ľudí.

V týchto prípadoch je
správne poradiť sa lekára, le-
bo si to vyžaduje vždy kom-
pletné vyšetrenie zdravotného
stavu. Za nadmerným potením
môže sa totiž skrývať aj
vážne ochorenie plúc, nervo-
vej sústavy, štítnej žľazy,
ladvín alebo nejakých iných
vážnych chorôb. Na doplnen-
ie stratenej potením tekutin-
y nestaciť tiež iba pitie vo-

MÁJOVÁ

Nadárom mesiac zapadá
otvára oči kraj
a usmieva sa záhrada:
Je máj, je máj, je máj!

Náhli sa našou krajinou
na slniečkovom koni.
Hovorí s každou kvetinou,
s hviezdickou na jabloni.

Máj pozdravujem nastokrát
v koliske z mäkkej trávy.
Vlasť naša, krásna na pohľad,
v ňom svoju voľnosť slávi.

Zbavená ľažkej poroby
ako zem chladnej zimy,
kvet kladie s nami na hroby
s hviezdami červenými.

J.V. SVOBODA

nierabudnite na Deň Všech Mamičiek

mama

Mama, to je poláskanie slniečka,
čo na srdci hreje,
nad úsmev mojej mamičky
nič krajšie nie je.

Mama, to je teply vetríček,
čo slzy osuší,
bozkami razom zahojí
bolesti na duši.

Mama, to je ranná rosička,
svieža a voňava,
čo do práce a každej hry
sily mi dodáva.

CHLIEB

TURKMENSKÁ ĽUDOVA ROZPRÁVKА

Žil raz chudobný junák. Okrem mamy nemal nikoho. Ani bratov, ani sestry. Slúžil u beja. Pracoval deň a noc, no bej mu nedával žiadnu plácu. Ba kŕmil ho horšie ako vlastného psa.

Tu riekovala matka synovi:
— Ostaň radšej doma, syn môj.
Bej sa aj tak umorí hladom. Chod' ty pekne do hory po drevo. Budeme ho predávať chudobným. Peňazí majú málo, ale na živobytie nám postačí.

— Nech je po tvojom, — riekoval junák.

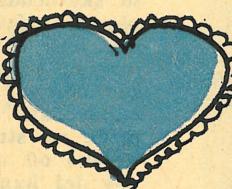
Ostal doma a ráno vstal pred východom slnka. Vzal si refaz a sekera a rozlúčil sa s matkou.

— Vezmi si tento chlebík z ovseňých pliev, syn môj, — povedala mu matka. — Nič iného nemám. Nejedz ho však dotiaľ, kým sa ne-premení na med.

26. mája

Mama, to je ríša rozprávok,
kam sa rád vraciavam,
vždycky čas pre mňa nájde si,
nebývam nikdy sám!

EVA KOPÚNKOVÁ

Zaviazal si junák chlieb do šatočky, uzlíček si strčil do vrecka a šiel. Celé dopoludnie pracoval bez toho, aby si vystrel chrbát. Žalúdok mal prázny, od večere nemal v ústach ani omrvinku.

Vytiahol junák uzlíček, rozviazal ho a videl: chlieb ostal takým, akým bol. Plevy z neho len tak trčia, ani zdaleka sa na med neponáša. Hoci bol veľmi hladný, nechcel porušiť slobu, ktorú dal matke. Schoval chlieb a dal sa do roboty. Zahájal sa sekera, až sa mu v očiach zate-mnilo.

— Teraz sa chlieb už celkom určite premenil na med, — povedal si a rozviazal uzlíček. Ale chlieb ostal nezmenený. Junák zosmutnel. Matka ma oklamala, pomyslel si. A začal jest. Odhryzol kúsoček a hľa, chlieb sa mu zdá sladší ako med. Junák sa zahanbil.

— Prepáč mi, mama. Tvoj chlieb je naozaj sladký. Ba sladší ako med.

Preložila
VIERA GÍRETHOVÁ-KOZOVÁ

PERLICKÝ

Mamička sa vrátila z práce domov a povedala:

— Vy ste štyri, deti moje, a ja mám len tri jabĺčka. Ako ich medzi vás podelím?

— Uvar z nich kompot, mama, — povedal Vladko.

Lacko stváral také nebezpečnosti, že ho mamička postavila za trest do kúta.

— Mama, mama, mamička! — volá Lacko.

— Čo je? Čo sa stalo? — znepokojila sa mama.

— Nič, mamička, len som chcel vedieť, či sa budeš so mnou rozprávať.

Vieročka sa pýši bábikou, ktorú dostala od mamy k narodeninám.

— A čo si jej dala ty? — sputuje sa Vierky teta suseda.

— Zjedla som celý tanier krupicovej kaše.

— Petrík, kde je koláč, čo ležal na stole?

— Chlapček ho zjedol.

— Aký chlapček?

— Ja, mamička, — priznal sa Petrík so sklonenou hlavou.

DLŽOBNÉ ÚPISY

M. RÁZUSOVÁ — MARTÁKOVÁ

Nuž — bolo zase reči, bolo smiechu — a páľanská príhoda pridala novú ratolest do vencu zbojníckej slávy. Jánošík počkal na súmrak a tmou ako pláštom neviditeľnosti zakrytý, neba dane sa vypravil k svojim na Čertovicu.

Bolže to tam za kraj! Keď sústreďovalo a vetrík pohládzal a vlnil kvety lúk, bola to taka krásna, že sa zdalo hriechom takým pekelným menom ho nazývať. Ale keď prišla prvá pŕša, keď padal mokrec a víchor hvízdajúci lietal po stráňach, keď mykal chvoj, do brál čelom bil a náhodnému chodcovi šlahal tvár, zrážal ho na kolená — tu veril si, že v tom hukote, v tom tanci besov, sám satan sa svadobil s certami.

Ubočím vrchov šla cesta, čo spájala dve stolice: Liptov a Zvolen. Čas od času prešiel tade voz, no pešich pútnikov bývalo viac. Keď pútnik ustal sadol si, pohľadom meral pásmu hôr, akoby s ich mohutnosťou novú silu naberal.

I teraz tam oddychuje Šafraník, tulák slovenský. Baťoh zhodil z plieč a zložil si ho k noham. Potom vytiahol kus čierneho osúcha a v myšlienky ponorený žuval v bezzubých ústach. Vtom sústreď pred ním zastrel tieň. Podivá sa Šafraník hore a vidí: pred ním chlap ani tatranská limba. Chlap sa usmeje očami a povie:

„Daj, bože, šťastia, Šafraník!“

„Daj boh i tebe!“

„Odkiaľže, odkiaľ?“

„A hen zo Zvolenskej.“

„A čo tu nesiete?“

„Neveľa: d'umbier, škoricu, biel a čierne koreniny... Ale už len zvyšky nesiem, väčšinu som včera v Brezne popredal. Nohy mám už od chodenia ako cent, nuž rád by som dočkať voz, čo by ma zviezol na kuse...“

„A starký,“ naväzuje reč neznámy, „čo nového na druhej strane hôr?“ Šafraník sa na chvíliku zamyslel, potom stačka vzduchol a povedal:

„Hlad a bieda... Groša niet...“

„A v Polhare?“

„Taj, v Polhare! Človek môj, tam je už súdený deň! Mendek, ten krémárisko škuľavý, drží celú dedinu za hrdlo.“

„Akože za hrdlo?“

„Nuž tak,“ vysvetľuje Šafraník. „už má úpis na každú chalupu. Pije chlap, pije a ani nevie ako, spraví tri krížiky na papier — a už ho Mendek má! Nedávno sa Mikó z vrška obesil. Sedmoro detí, a on im vzal ešte i strechu nad hlavou... Ej, príde na psa mráz!“

Keď starý Šafraník mal lepší zrak, bol by videl, ako pri tej správe biele čelo toho chlapca pokryl mrak a ruky zafali sa v pás. Ale on nezbadal nič len ďalej rozprával. Odpovedal ochotne na všetko, na čo sa ho tento neznámy opýtal. Chcel všetko o dedine vedieť, všetko dobrodružstvo poznáť.

Keď starký už nemal čo viac o Polhare povedať, cudzí chlap mu veselým hlasom riekoval:

„Tak, sváčik, zbohom tu čakajte a ja si pôjdem po robe. Ale za užitočného besedu vezmite malý darček,“ a s tým na dlaň ohromeneho človeka žiarivý dukát položil. A pokým sa Šafraník späťhal, pokým v jeho starej hlave svítlo, ktoré to mohol byť — zatiaľ tá strojná postava zmizla už v zákrute. Na priestore, čo sedliacka pilná ruka hore vytrhala, vyrásila dedinka zvaná Polhora. Jej nízke, slamou pokryté dreveničky sa tak krčili, akoby sa báli, že zaberajú prímeno miesta na slnco. Poloslepé ich oblôčky sa chmúrky dívali na trmu-vrmu okolo krémov.

Krémá stála naprostriedku dediny a striehla tam ako drak v rozprávke, koho prehlnút. Neboli to však princezné, ani panny — ona hľala len otcov a širila v ich rodinách hlad a strach.

Jedného pekného rána vhrmel do dediny koč. V koči sa viesli traža neznámi páni, oblečení ako opravidivé kneziečky. Ohnivé sivky poháňal hrđý kočiš a na rozkaz páнов zastavil rovno pred krémou. Páni vystúpili.

Bola to v tejto zastrčenej dedinke udalosť! Kto mal cestu okolo, každý sa pristavil. Obdivovali koč, kone, no najmä toho parádneho kočiša, ktorý sedel hrđo na baku a na ich poznamky ani okom nemihol.

„Musí to byť bohatá rodina, keď je i kočiš taký pán,“ šeptom hovorili okolo. Traja páni vošli do krémov. Keď ich Mendek uvidel, ostat ani ohúrený a nevedel sa im dosť naklaňať. Drieck ponížene vykrúcal, ruku si kládol na srdce, spätkoval chrbtom pred nimi a tak ich viedol do najlepšej izby, akú mal.

Páni tam zasadli za stôl a vznešeným hlasom objednali raňajky.

Mendek vyletel von ani strela a prekvapenej manželke vzrusene prikazoval: „Dorota moja, var, peč, vyprážaj a neľutuj ničoho! To bude tržba, akej sme v našej krémke ešte nevideli,“ a vytelený súčasť hľadal si ruky a chytrou bežal nazad.

A v parádnej izbe medzitým páni vytiahli karty, rozdali a hrou si začali krátiť dlhý čas. Najštvarejší z pánov vytiahol z vrecka plné prie-hrštie dukátov a po svojej pravici ich zrovna do vysoký stôpik.

Keď krémár vošiel a to zlato na stole uvidel, zastal ako pribýva na mieste... Zo stôpika oči nemohol odtrhnúť a na tvári sa mu zrazu ukázala všetka jeho chamecovosť.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

Kresba Františka Lojeka z VIII. B tr. základnej školy v Novej Belej
ODMENENÉ PRÁCE V SÚŤAŽI ŽIVOTA K 30. VÝROČIU VÍTAZSTVA NAD FAŠIZMOM

Kresba Jozefa Mastelu (9 rokov) zo základnej školy č. 2 v Hornej Zubrici

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

P
rawnik

POSZKODOWANI W SZCZEGÓLNYCH WYPADKACH

Pisze do nas czytelnik z Orawy.

Przy gaszeniu pożaru domu sąsiada, ratując jego mienie i znajdującej się w płonącym domu dzieci, ulegiem ciężkiemu poparzeniu. Spowodowało to u mnie częściową niezdolność do pracy do końca mego życia. Z wypadku tego spisano protokół.

Czy przysługuje mi jakieś odszkodowanie lub renta i od kogo?

Odpowiedź: — W zależności od stopnia invalidztwa, jakiego pan doznał podczas akcji ratunkowej u sąsiada, będzie pa-

nu przyznaną stała renta z funduszu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz ewentualnie jednorazowe odszkodowanie. Państwo nasze nie pozostawia bowiem bez pomocy ludzi, którzy, spełniając swój obowiązek obywatelski niesienia pomocy w nieszczęściu innym, sami doznali szkody na zdrowiu.

Spisany protokół tego wypadku będzie stanowił podstawę do wszczęcia postępowania przez ZUS, mającego na celu przyznanie panu renty.

Sytuacji takich, w których państwo udziela poszkodowanym w szczególnych wypadkach pomocy, traktujące o tym Rozporządzenie Rady Ministrów z 3 października 1975 r. (Dz. U. Nr. 33 poz. 179) wymienia kilkańście. Są to wypadki następujące:

— przy ratowaniu innych obywateli od grożącego ich życiu niebezpieczeństwa,

— przy chronieniu własności społecznej przed grożąca, jej szkodą,

— przy udzielaniu przedstawicielowi organu państwowego pomocy przy spełnianiu przez niego czynności urzędowych,

— przy ściganiu lub ujęciu osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub przy obronieniu innych obywateli przed napaścią,

— przy wykonywaniu funkcji radnego lub członka komisji rady narodowej albo przy wykonywaniu przez sołtysa czynności związanych z tym stanowiskiem,

— przy wykonywaniu funkcji ławnika ludowego w sądzie, członka kolegium do spraw wykroczeń lub członka organu rozpatrującego spory ze stosunku pracy albo z ubezpieczenia społecznego,

— przy wykonywaniu świadczeń osobistych na cele społeczne lub uczestniczenia w akcjach społecznych, jeżeli przepisy

szczególne przewidują świadczenia w razie wypadku w takich okolicznościach.

— w czasie zajęć szkolnych, zajęć w szkole wyższej lub zajęć na studiach doktoranckich, albo w czasie odbywania praktyki przewidzianej organizacją studiów lub nauki.

— przy pracy w Ochotniczych Hufcach Pracy na podstawie innej niż umowa o pracę.

— przy pracy wykonywanej w ramach terapii zajęciowej w społecznym zakładzie służby zdrowia.

— w związku z pracą wykonywaną w warunkach pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności.

Członkowie rodzin osób, które na skutek wypadku przy chronieniu własności społecznej lub przy udzielaniu pomocy funkcjonariuszowi państwowemu zmarli, mają prawo do renty rodzinnej oraz do jednorazowego odszkodowania.

W
sternarz

OWADY I GRYZONIE

Zarazki chorobotwórcze przenoszone są ze zwierząt chorych na zdrowe, między innymi również przez owady. Specjalne niebezpieczeństwo przedstawiają także owady jak, komary, muchy klujące bąki i wszy, gdyż żywią się one krwią zwierząt. Po nassaniu się krwi zwierzęcia chorego przechodzą one na zwierzęta zdrowe i zarażają je. Inne owady jak piórko jady i sierściocjały stale niepokoją zwierzęta i zmniejszają ich wydajność. Z tego wynika, że tępienie owadów jest konieczne. Zasadniczą rolę w tępieniu much odgrywa czystość, utrzymanie w należytym porządku gnojowników, śmiertników i innych miejsc przeznaczonych na odpadki. Miejsca te powinny być tak urządzo-

ne aby muchy nie miały do nich dostępu. Zawartość śmiertników trzeba wywozić jak najczęściej na pole przed zaoraniem lub na dobrze urządzone gnojówki. W handlu w sklepach chemicznych jest spora ilość środków trujących muchy i inne owady. Są pod różnymi postaciami — w płynie lub też częściej w puszkach pod ciśnieniem, bardzo łatwych w użyciu. Należy jednak zwrócić uwagę na możliwość zatrucia u zwierząt, szczególnie w ptactwa. Dlatego też najlepiej jest pryskać tymi płynami ściany wewnętrz pomieszczeń oraz ściany wokół otworów jak drzwi i okna. Niezależnie od tego bardzo skuteczne są środki owadobójcze, które dodaje się do farby lub wapna przy malowaniu pomieszczeń. Taki środek jest skuteczny około trzech miesięcy. Poza preparatami trującymi, a właściwie niezależnie od nich należy na lato zabezpieczyć okna cienką siatką, która uniemożliwia mucom dostęp do wewnętrz

pomieszczeń.

Poza muchami, najczęściej zwierzęta atakowane są przez bąki. Mają one bardzo silny aparat klujący, którym łatwo przeklubują skórę zwierząt. Uklucia bąków są bardzo bolesne gdyż śliną ich zawiera silnie działający jad. Niezwodnych środków do walki z bąkami nie posiadamy.

Szczury i myszy podobnie jak owady przenoszą wiele niebezpiecznych zarażek dla ludzi jak i zwierząt. Prócz tego wyorzadzają one spore szkody w gospodarstwie, gdy 10 szczurów zjada w ciągu dnia około pół kilograma ziarna. Płodność tych szkodników jest duża. Jedna para szczurów w ciągu roku może rozmnożyć się do 600 sztuk. Sprzyjające warunki dla szczurów są wszędzie tam, gdzie nie ma porządku, nie uprząta się magazynów i śpiąrni. Pomieszczenie należy wobec tego często przeglądać, zabezpieczając wszelkie dziury i otwory przez zalanie cementem lub zasypywanie

wyniki daje również zasywanie nor wapnem chlorowanym i następnie zatykanie ich cementem. Z chwilą pojawiienia się szczurów należy przystąpić do ich tępienia. Najpopularniejszym sposobem tępienia jest zastosowanie pulapek, z tym że pulapki nie mogą być dotykane gołymi rękami, bo szczur to wyzuje. Za przynętą najlepiej stosować smażone mięso lub słoninę. Dobre efekty przy tępieniu szczurów osiągają koty oraz jeże chowane w gospodarstwie. Najskuteczniejszym jednak sposobem jest zakładanie trutek. Przy zakładaniu trutek trzeba pamiętać, że są one trucizna, również dla ludzi i zwierząt gospodarskich. Dlatego należy zachować następujące środki ostrożności: nie dotykać trucizny rękami, nie kłaść trucizny w miejscach dostępnych dla dzieci i zwierząt.

W pobliżu trutki musi stać naczynie z wodą, gdyż po zjedzeniu przynęty, szczury dużo piją.

HENRYK MĄCZKA

Z
uzka

TVAROHOVÉ CHRUPINKY

Stejné množství hladké mouky, tuku (máslo nebo margarín) a tučného, nepríliš vlnkého tvarohu. Např. z 25 dkg mouky, 25 dkg tuku a 25 dkg tvarohu napečete vrchovatý talíř pečiva. 1 vejce na potření, mletý cukr s vanilkou na obalování nebo krystalový cukr na posypání. Chcete-li upéci dobré slané pečivo k vínu, posypete chrupinky

soli a kmínem. Postup: na vál prosijeme mouku, rozsekáme do ní tuk a rozdrobíme tvaroh. Rychle zpracujeme tésto, které překládáme jako lístkové tésto na trubičky: bochánek tésta rozválíme na obdélník asi 1 — 1,5 cm silný a složíme na třetinu (po délce), získaný obdélník opět po délce rozválíme a třikrát přeložíme a ještě jednou rozválíme a přeložíme. Tésto necháme v chladnou odpočinout. Nyní tésto rozválíme na plát silný asi 2 mm (stéblo). Abychom si ulehčily práci, potřebme celý rozšlehaný vajíček a nožem nebo vroubkova-

ným kolečkem rozkrájíme na čtverčky, obdélníčky, trojúhelníčky nebo proužky. Jednotlivé kousky přeneseme nožem na plech, který nemastíme, protože tésto je dost tučné, ale vypláchneme studenou vodu. Pára ze zbylé vody ještě tésto při pečení zvedne. Pečeme, nejdříve v horké, dobře vyhráté troubě a pak zvolna dopékáme, aby pečivo nebylo uvnitř syrové. Nahoře může být hezky zlaté. Upečené chrupinky ještě horké obalujeme v práškovém cukru s vanilkou, jestliže členové rodiny si potřpí na sladké. Posypete-li na vále krystalovým cukrem, už po upečení chrupinky neobalujete ve vanilkovém cukru. Budou méně sladké. A posypete-li je na vále soli a kmínem, budou slané. Můžete tésto před rozvalením rozdělit na polovinu a nebo na třetiny a upéci z jednoho tří druhů, chuťově různé. Můžete také z rozvaleného tésta vykrájet kolečka, obdélníčky nebo čtverčky, doprostřed každého položíte kousek hustší marmelády, přeložíte na polovinu (čtverčky na trojúhelníčky, kolečka na měsíčky, obdélníky na taštičky), dobře uzavřete, nahoře potřete vajíčkem a další postup je stejný.

Krystalovým cukrem, už po upečení chrupinky neobalujete ve vanilkovém cukru. Budou méně sladké. A posypete-li je na vále soli a kmínem, budou slané. Můžete tésto před rozvalením rozdělit na polovinu a nebo na třetiny a upéci z jednoho tří druhů, chuťově různé. Můžete také z rozvaleného tésta vykrájet kolečka, obdélníčky nebo čtverčky, doprostřed každého položíte kousek hustší marmelády, přeložíte na polovinu (čtverčky na trojúhelníčky, kolečka na měsíčky, obdélníky na taštičky), dobře uzavřete, nahoře potřete vajíčkem a další postup je stejný.

NEVIETE SI PORADIŤ S RÓZNYMI TAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSŤAMI, KTORÉ VÁS ROZČUĽUJÚ? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEK — redaktor naczelny, Marian Kaśkiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustin Andrášák (Jablunka), František Bednářík (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustin Bryja (Lapša Wyżne), Alojz Galuš (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronislav Knapský (Mikolów) Jan Kováčik (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luščinský (Zelów), Lídya Mšálová (Zubrzyca Góra), Lídye Mundilová (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojowska (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Růžena Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowská (Warszawa), Andrej Vaksmanýk (Tribš), Andrej Vojtašek (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowacki — Alžbeta Stojowska; weryfikacja stylistyczna i korekta tekstów słowackich — Ján Spernoga; red. techn. — Kazimiera Komosa; oprac. graf. — Joanna Świerczyńska.

Nadsyłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca:

psychozábava

JMÉNO VESTÍ

URBAN — jméno zvláštní a také muži takto nazvaní mírají originální charakter, jsou zvláštní, někdy i divní.

Urban je tmavovlasý, vysoké nebo prostrední postavy. Oči má šedé, hnědé nebo černé, pleť snědou, obličeji podlouhlý, nos rovný a ústa malá. Je to typ astenický, sangwinik nebo flegmatik. Často jednáček. Od dětství je málomluvný, užíváný, avšak nadaný, inteligentní a bystrý. Protože mává velké, lesklé, uhrančivé oči, je povážován za podivína. Od útěhu mládí je silný, dobře urostlý, tělesně i duševně odolný. Typický samotář a myslitel. Dívky podceňuje, chlapce shovívavě snáší, vyhledává však společnost dospělých mužů. Ve škole jeví zájem o přírodní vědy. Spolužáci uznávají jeho vědomosti, ale rádi ho nemají, ačkoliv Urban rád pomáhá slabším. Má rád dlouhé procházky. Málo kdy bývá veselý a usmívavý. Studuje dobré, v zaměstnání zastává zodpovědné místo, je dobrým ředitellem. Jeho podnik je vzorný. Je tvrdý a přísný na sebe i podřízené. Pokud jde o zevnější vzhled, je pedantem. Žení se s tichou, příjemnou ženou, která je na něm plně závislá. V jeho domácnosti také panuje dokonalý pořádek.

Většinou mává jedno nebo dvě děti, které ho obdivují ale nemilují ho, protože odměrenost a nepřístupnost brání vzkličení hlubšího citu. Urban je střídmý, nepije a nekouří.

Má rád knihy, hlavně odborné. Někdy Urban zůstane starým mládencem. Dožívá se vysokého věku. Vždy uzavřený, odměrený, s pevnými zásadami. Kráčí vlastní cestou; jako by měl klapky na očích.

TADMIR

SNÁR

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KEĎ TO POKLADA ZA PREDSDOK NAŠICH BABÍČEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KEĎ SA VÁM SNÍVA:

Strieborné nádoby — dobré majetkové pomery.
— kupovať — zažiť veľkú zmenu
— kupovať na dražbu — počítaj s väčšou sumou peňazí
— do daru dostať — preukážeš niekomu veľkú láskavosť
Strieba vidieť — maš dobré ciele
— počuť — nebezpečenstvo
— sám strieba — obdržíš dobrú správu
Soľ jest — prejedeš tažké časy
— tľcf — stará žena vyliečí tvoju chorobu
— v nádobe vidieť — budeš niečo lutovať
Sup — vysoko postavení ľudia sa budú o teba zaujímať
Suchar vidieť — musíš sa pripraviť na tažkosti
— jest — dobré príjmy
Svah hornatý — starosti
— zelený — pokoj a spokojnosť
— zalesnený — prekážky v práci
Svadobný závoj nosiť — spinia sa ti nádeje
Svetník s horiacimi sviečkami — radosťná správa
— bez sviečok — starosti.

ŽIVOT
CZASOPISM
SPOŁECZNO
KULTURALNE
Ukazuje się
do 15 każdego
miesiąca

